

తొలి

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమదైత్యవకాశ్యపకులకలశపయోరాశి

రాకానిశాకరాయమాణ

శ్రీవీరరాఘవసూరివిరచితః

ప్రయోగదర్శణః

కోంబూరు, వడ్డిపుగమ్, శ్రీనివాసరాఘవాచార్య

ఫణిపురమ్, కేశవభట్టార్యసహాయేన

మణ్డయమ్, దామోదరమ్, అశశిజ్ఞరాచార్యేణ

పరిశోధ్య

మద్రాస్ తరువల్లిక్కేణి శ్రీ సరస్వతీభట్టారాధ్యతైః

ఫాపితాయామ్

మైసూరు సద్విద్యానుద్ధరముద్రాశాలాయామ్

ముద్రాపితస్సకవిజయతేతరామ్

౧౮౮౫ - ౧౧ - ౫.

ప్రకటన

యద్యభిలషితాని గృహ్యరత్నాదిపుస్తకాని, మైసూరు హిందూ లైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ కంపెని మ్యానేజర్ ఆజీ, వియ్యవైయ్యక్తాయతోఽభిగస్తవాని, తేహి ప్రదానే ప్రేషణేవ సముద్యుక్తాః.

పుస్తకనామాని.	మూల్యమ్	టపాల్
గృహ్యరత్నకణ్ఠభూషణమ్	౧ - ౧౨ - ౦	౦ - ౩ - ౦
శ్లోకరత్నాకరః	౩ - ౮ - ౦	౦ - ౫ - ౦
ఆశోచశతక వ్యాఖ్యానమ్	౧ - ౩ - ౦	౦ - ౨ - ౬
వశనిర్ణయా	౧ - ౬ - ౦	౦ - ౨ - ౦
సుధీవిలోచనమ్	౩ - ౪ - ౦	౦ - ౫ - ౦
వైద్యనాథీయశ్రాద్ధకాణ్ఠః	౪ - ౦ - ౦	౦ - ౫ - ౦
వైద్యనాథీయశౌచకాణ్ఠః	౧ - ౨ - ౦	౦ - ౨ - ౦
ప్రయోగచన్ద్రికా	౦ - ౭ - ౦	౦ - ౧ - ౦
ప్రయోగదర్పణః	౦ - ౭ - ౦	౦ - ౧ - ౦
చణ్డకాశికనాటకమ్	౦ - ౯ - ౦	౦ - ౧ - ౬
ప్రసన్నపారిజాతమ్	౦ - ౨ - ౦	౦ - ౦ - ౬
ధనజ్ఞయవిజయవ్యాయోగః	౦ - ౨ - ౦	౦ - ౦ - ౬
వివ్యసూరిచరితమ్	౦ - ౧౨ - ౦	౦ - ౨ - ౦
ఆర్తిప్రబంధః	౦ - ౭ - ౦	౦ - ౧ - ౦
ఉత్పత్తరాఘవమ్	౦ - ౨ - ౬	౦ - ౦ - ౬

గృహ్యరత్నాదిపుస్తకగ్రంథ అపేక్షితగ్రంథాదరే అపుగళన్న, మైసూర్లిరువ హిందూలైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ కంపెని మ్యానేజర్ ఆజీ, వియ్యవైయ్యక్తార్యరింద పడయబహుదు, అవరు కొడువదక్కాగలి కళుహిసువదక్కాగలి ఉద్యుక్తరాగిరుత్తరే.

మూల్యనన్న లేబిల్ రూపదిండకళుహిసువవరు రూపాయిగ క్కేరతి శ్రేష్ఠకార అధికవాగి కొడచేట.

విషయానుక్రమణికా.

పు	విషయాః.	పు	విషయాః.
౧	మృతపూర్వక్రియా	౨౦	ఏకస్మిన్ దినే పితృదీనాం యో రాదినీషేధః
౨	సంసకర్షక్రియః	౨౧	దశాహమధ్యే దగ్ధసంక్రాంతి సమ్యువేదకదానాదీవివేకః
౩	క్రియావిభాగః	౨౨	విదేశాగతపుత్రాదివిషయే
౪	ఆత్మరూపాగ్నిసూరణే	౨౩	మాతాపితృభర్తృసూరణేపత్నీ పుత్రాణామశౌచకాలవి వేకః
౫	సమిత్యమారోపణే	౨౪	అపుత్రాకృతసంస్థారవిషయే
౬	ప్రేతాగ్నిసంస్థానమ్	౨౫	దశాహద్యాశౌచవతాం క్రి పునస్సంస్థారః [యాకాలః
౭	దన్యుశ్చోరన్యసరప్రవాసే	౨౬	అతీతప్రేతకృత్యే వర్జ్యనక్ష త్రాదయః
౮	రజస్వలాదినరణే	౨౭	పాపజ్ఞానాదీనాముదకదానా ద్యనధికారః
౯	ద్విభార్యాద్యగ్నివివేకః	౨౮	శౌచిమాలామః
౧౦	మృతస్యజీవనెప్రాయశ్చిత్తం	౨౯	ఆశౌచినియమః
౧౧	పర్యుషితప్రాయశ్చిత్తం	౩౦	ఏకాదశాహమృతీరిక్తదినే ఏ కోద్దిష్టకరణేవజ్ఞానవి
౧౨	మరణసమయేజలమున్నర్థా	౩౧	ద్వాదశాహానసాపిణ్డ్యకాలః
౧౩	దక్షిణాయనాదినరణే [దౌ	౩౨	సాపిణ్డ్యాదిశ్రాద్ధేష్వగ్నినిర్ణ వశ్చైకోద్దిష్టవిధిః - [యః
౧౪	అనూధానుపనీతసంపాకారః	౩౩	శ్రాద్ధపరిభాషా
౧౫	గర్భిణీసంపాకారః	౩౪	భోక్తృనియమః
౧౬	రజస్వలాసూతికయోర్మరణే	౩౫	శ్రాద్ధార్హవదాధాః
౧౭	పరిభాషా	౩౬	వర్జ్యనదాధాః
౧౮	బ్రహ్మమేధపితృమేధం	౩౭	సపిణ్డీకరణప్రయోగః
౧౯	ప్రేతాహునప్రాయశ్చిత్తం	౩౮	మాతృసపిణ్డీకరణమ్
౨౦	అనుసూరణే	౩౯	అనుసూరణేసపిణ్డీకరణమ్
౨౧	పితృశౌచమధ్యమాత్మమరణే	౪౦	కనిష్ఠాదివాక్యతేనపిణ్డీకరణే
౨౨	నగ్నప్రచ్ఛాదనమ్		
౨౩	ఉదకపిణ్డదానమ్		
౨౪	నవశ్రాద్ధమ్		
౨౫	పిణ్డస్యకాకస్పృశాకౌ		
౨౬	అస్థిసంక్షయః		
౨౭	సంక్షయనాత్పువ్వామగ్ని		
౨౮	ప్రభూతబలిః [నాశే		
౨౯	శుక్రవారేజ్ఞాతీనాంవపనని షేధః		
౩౦	ఏతోర్మరణే పుత్రస్యవపనమ్		
౩౧	ప్రపితౄదాసపిణ్డీకరణేవపనమ్		

విషయానుక్రమణికా.

పు	విషయాః.	పు	విషయాః.
౪౦	పితామహాదిసపిణ్డీరణమ్	౪౯	భోక్తృసమనే
౪౧	సోదకుస్ఫుశ్రాద్ధమ్	,,	పిణ్డదానాత్పూర్వమగ్నినాశే
,,	ఉనమాసికాదికాలః	,,	భోక్తృవాణాముచిచ్ఛసంస గాదౌ
౪౨	పార్వణశ్రాద్ధప్రయోగః	౫౦	భ్రాతృబాహుభ్యేః
౪౩	మాతాశ్రాద్ధేహ్యవహ నాదివివేకః	,,	పాపిణ్డ్యాదాభోక్తృసఖ్యే
,,	శ్రాద్ధద్వయసన్నిపాతే	,,	శ్రాద్ధభేదః
,,	శ్రాద్ధగుర్భేఅమసస్ఫుజే	౫౧	దగ్ధాదినిర్మలప్రకారః

శుద్ధాశుద్ధపట్రికా.

పు	ప	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్	పు	ప	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౪	౧౬	తాకోవా	తాకికోవా	,,	౧౯	అముగో	అముకగో
,,	౨౩	బ్రహ్మత్యా	బ్రహ్మహత్యా	,,	౨౦	ప్రేతాయే	ప్రేతాయై
౫	౧౯	తాంకృత	తాంకృత	౪౦	౨౪	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
౬౩	౬	గన్యప్రాశ్య	గన్యంప్రాశ్య	,,	,,	విశ్వదేవ	విశ్వదేవై
౧౮	౨౨	ప్రథమమది	ప్రథమది	౪౧	౧౦	విశ్వదేవవి	విశ్వదేవవి
౨౦	౪	కేశశధారణ	కేశధారణ	౪౪	౧౭	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
౨౩	౨౪	ప్రకృతికృతా	ప్రకృతౌ	,,	౨౬	మహావిష్ణోః	మహావిష్ణోః
౨౪	౧౩	హతానాం	హతానాం	౪౫	౧౪	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౨౭	౯	మాసనముప	మాసనఉప	,,	౨౪	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౩౧	౨౦	కుర్యత్	కుర్యాత్	,,	౨౬	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౩౬	౧౪	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	౪౭	౨	యోహీనం	యోహీనం
,,	౧౭	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౨౨	పత్యే	పత్యే
౩౭	౧	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	౫౦	౯	ద్విశ్వదే	ద్విశ్వదే
,,	౩	మహావిః	మహావిః	,,	౧౨	ద్విశ్వదే	ద్విశ్వదే
,,	౫	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౧౩	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
,,	౭	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౧౪	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
,,	౧౬	గచ్ఛన్తు	గచ్ఛన్తు	౫౧	౬	అకగో	అముకగో
,,	౨౨	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ	,,	౧౩	మహానా	మహాదీనా
,,	౨౬	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౨౨	హీమాతుః	హీమాతుః
,,	౨౭	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ	,,	౨౩	హీమాశుః	హీమాశుః
౪౯	౧౭	వర్ధమామ్	వర్ధమామ్				

అం

ప్రయోగదర్పణప్రారంభః

ససీతం సానుజం రామం సంప్రణమ్య సహస్రశః ।

ప్రయోగదర్పణం సమ్యక్సంప్రతంక్రియ తేమయా॥

శ్రీకారాద్యష్ట దాచార్యపర్యంతా ప్రణమోగురూ॥

ప్రయోగదర్పణంకు ర్వేద్వశ్యతే యేన సలస్ఫుటమ్ ।

శ్రీవైకుంఠంగమివ్యవ్రతం పితృదిం పుత్రాదిః “శన్నోదేహిః - ఆపోవాఇదం -
 ప్రపదాదివ - ఆపోహిష్ఠామయోభవః - ఋతంచ సత్యంచ” ఇత్యేతైర్వై
 సుంస్సావ్య శుద్ధవస్త్రోద్ధృతపుణ్డ్రీవత్తా తులసీమాలాధారయిత్వా మహా
 దవలోకనం కారయిత్వా తత్పానుగుణం ద్వాదశాబ్జకృచ్ఛాం షడ
 బ్జకృచ్ఛాం త్ర్యబ్జకృచ్ఛాం ముబ్జకృచ్ఛాం మితి క్రమేణ షష్ఠ్యంతర శత
 త్రయమశీత్యధికశతం నవతి స్త్రింశదిత్యేతేషాం ప్రతినిధిం ప్రతికృచ్ఛాం
 గోదానం తన్మూల్యం వింశతిమాషపరిమాణ స్వర్ణదానం తదర్థం తదర్థం వా
 వష్టి బ్రాహ్మణభోజనం చతుర్ద్వింశతిబ్రాహ్మణభోజనం వా తదర్థం వా తావ
 త్పర్యాప్త ధాన్యదానం తన్మూల్యదానం వా అయుతగాయత్రీజపం గాయ
 త్ర్య తిలహేమామసహస్రం ప్రాణాయామశతద్వయమనశనవేదపారా
 యణమహేమారాత్రముదకవాసం ద్వియోజన తీర్థయాత్రాం పుణ్యతీర్థే
 ద్వాదశ వారమనార్ద్రావస్త్ర సశిరసా స్నానం సముద్రగనదీస్నానం వా
 కాలశక్తోరనుగుణం యతిశిష్టాత్పరిపదనుజ్ఞా పూర్వకం కారయేత్ । అ
 శక్తౌ పుత్రాదిస్త్వయంకుర్యాత్ । అత్యంతాసన్నమరణసమయేతు భగవన్నా
 మకీర్తనమేవ కారయేన్నప్రాప్తయశ్చిత్తముపదిశేత్ , తదుపదేశేతు ముమూ
 షూర్కనోవ్యాకులతయా హరిసజ్జీర్తనం త్యజతి , తదుపదేష్టుశ్చ మ
 హాదోషోభవతి , తస్మాద్భగవన్నామసంకీర్తనమేవ కారయేత్ । తతోగౌ
 స్సవత్సాభోజనపర్యాప్తాభూమిర్దోగద్వయపరిమాణా స్తిలానిఋత్రయ
 పరిమాణం స్వణమాథకపరిమాణమాజ్యం సూక్ష్మవస్త్రద్వయం సార్థభా
 తిధాన్యం వష్టిపిండం నిమగ్నచతుష్టయపరిమాణం రూప్యం సార్థభారిల

వణిమి త్యేతాని దశదానాని , అన్నపానాశ్వ సాలిగ్రామ దానానిత శక్త్య నుసారేణ కారయేతుగ్రాహ్యద్వా । పుణ్యసూక్తపుణ్యమన్తాప్రాక్షరద్వా దశాక్షర శ్రీరామషడక్షరప్రణవోపనిషదపతేజ్జపేదచ్చ ,

అథసంసకర్తృక్రమః

పుత్రస్సపతీపుత్రగపుత్రికాపుత్రః,దత్తః,పౌత్రః,ప్రపౌత్రః,ధనహరి దౌహిత్రః,దౌహిత్రః,పతీవతిః,దుహితా,భాగ్రీతా,తత్పుత్రః,అసోదరభాగ్రీతా,తత్పుత్రః,పితా,మాతా,స్వమ,ధాత్రీ,దౌహిత్రీ,పాత్రస్య పతీ,తత్పుత్రీ,దత్తస్యపతీ,భగినీ,భాగినీ,నయస్సపిండః,సోదకః,మాతృసపిండః,సగోత్రః,శిష్యః,ఋత్విక్,భృగ్వీః,గురుః,ఆచార్యః,సహాధ్యాయీ,జామాతా,సఖా,రాజేత్రి,పూర్వపూర్వాభావే పరఃపరఃకర్తా .

దాహోద్యోకోద్దిష్టాంతః పూర్వాఃక్రియాః ; తచ త్రరాస్సపిండ్యాం తామధ్యమాః ; తదూర్ధ్వముత్తరాః ॥ పుత్రాదిస్త్రీవిధాఃక్రియాఃకుర్యాత్ పుత్రాదిపూర్వామధ్యమాశ్చ కుర్యాత్ ఉత్తరాః । ముఖ్యకర్తా అశక్తశ్చేత్పత్నిధానమాత్రం స్వయమెవకుర్యాదన్యస్సర్వం దర్భప్రదానపూర్వకమన్యేనవ్రత్యాసన్నేన కారయేత్ । పుత్రాణాం బహుత్వే శీలవృత్తాదిగుణవాసుగ్రాహ్యత్ ; సర్వేషాం గుణసామ్యేఽపిపితృప్రియఃకుర్యాత్ సర్వేషాంప్రియత్వే జ్యేష్ఠఃకుర్యాత్ సర్వేషామప్రియత్వేఽన్యఃకుర్యాత్ । దత్తారసయోమః ధ్యేయనిష్ఠోప్యారసఃకుర్యాత్ ॥ వ్రథమవర్జకృతచాశస్త్రీవర్షావాపిత్రోర్జన్త్రీవదౌర్ధ్వదైహికం కుర్యాత్ తత్పూర్వమన్యేన కారయేత్ । భర్తృపతీసర్వం సమస్త్రీకం కుర్యాద్ధర్మవివాహాధాచేదమస్త్రీకమ్, తయోర్జన్త్రీచాపరణాశక్తౌ ప్రధానవ్యతిరక్తం సర్వందంభం గృహీత్వాఽన్యఃకుర్యాత్ ; ప్రధానం సమస్త్రీకంతాభ్యామేవ కారయేత్ । పత్నీంరజస్వలాయామమస్త్రీకమన్యసంసుగ్రాహ్యచృతుర్ధైవశ్చమేవాదినే సాపునస్సంసుగ్రాహ్యత్, అథవాతదానీమేవోద్భృతజలేనస్నాత్వా స్రాజావత్యకృచ్ఛింతీర్ణకృచ్ఛింవారుణకృచ్ఛిం కృత్వాదర్భం ప్రదాయాన్యేన కారయేత్ .

ఆత్మరూఢాగ్నిమరణే కర్తాప్రేతస్య దక్షిణహస్తం లోకీకాగ్నౌవభితప్య “ ఉపావరోహజాతవేద ఇమంతంస్వర్గాయ లోకాయనయప్రజా

నన్నాయఃప్రజాం రయిచున్నాడు ధేహ్యజస్రోదీదిహినోచురోణే” ఇత్యు
పావరోహనుస్త్రీం జపిత్వా ఉపహుతప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యతి సజ్జ-
ల్యపరిస్తీర్యాజ్యం దర్శించనంపూర్వ్య “పునస్తాద్విత్వా” ఇత్యగ్నిం
ప్రజ్వాల్య సర్వప్రాయశ్చిత్తమనాజ్ఞాతత్రయంచ జుహుయాత్ .

సమిత్సమారోపణేతు “ ఆజుహోవన - ఉద్భవ్యస్వ ” ఇతి ద్వా
భ్యాం లోకి కాగ్నౌ తాం సమిధమాధాయ పూర్వవదుపహుత ప్రాయశ్చి-
త్తం జుహుయాత్ . ఏవంకాలగర్వయ హుమామానతిక్రమే తదూర్ధ్వంప్రె-
తాగ్నిసన్ధానమ్ .

విచ్చిన్నాగ్నేస్తతప్రత్యావామరణే ప్రెతాగ్నిసన్ధానం కరిష్యతి
సజ్జల్య ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేన సర్వప్రాయశ్చిత్తంహుత్వా “ అ-
యాశ్చాగ్నేసి ” ఇత్యేతయా అనాజ్ఞాతత్రయేణచహుత్వా అతీతకాలా-
నుగుణం కృతప్రతినధిద్రవ్యం హుమామద్రవ్యంచ బ్రాహ్మణేభ్యాదత్వా
పాయూరభ్యహుత్వా పంసుకర్యాత్ . పతీతాయాం, రోగిణ్యామవిచ్ఛ-
ప్త్యాం, ప్రతిహతాయాం, వాభా ర్యాయాందర్భేకప్రతినధింకృత్వాఽగ్నిస-
న్ధానంకుర్యాత్ .

పోషితభార్యస్య పోషితభర్తృకాయావా మరణేప్రెతాగ్నిస-
న్ధానంసజ్జల్య, అయాశ్చ హుమామనై “ సప్తతేలగ్నే - సప్తవాహృ-
తయః - పూర్వంధేవాఅపరేణ - ప్రాణాపానౌచక్షుః - మాత్వావృతౌ
సంబాధిస్తామ్ - మాత్వావృతౌసంబాధేథాం - అగ్నేభ్యావర్తి - అగ్నే
అగ్గిరః - పునరూజానివర్తస్వ - సహరయ్యానివర్తస్వ ” ఇత్యేతాభిశ్చ
తుర్గృహీతం హుత్వా అనాజ్ఞాతహుమామద్యోపాసనాంతం కృత్వా
పంసుకర్యాత్ .

రజస్వల సూతికయోస్తద్భర్తృత్వా మరణే పూర్వవదయాశ్చ
హుమామాంతంహుత్వా “ జాతవేదసేసునువామ - మనోజ్యోతిజాషతా-
మాభ్యమ్ ” ఇత్యేతాభ్యామ్, “ భూరగ్నయేచ ” ఇతిచతుర్భిః, “ తస్తుంత-
శ్వా - ఉద్భవ్యస్వ - త్రయస్త్రింశత్తనవః ” ఇత్యేతాభిర్వ్యస్తాభిస్స-
మస్తాభిర్వాహ్నిభిరనాజ్ఞాతత్రయేణ పునస్సమస్తాభిర్వాహ్ని హృతిభిః
“ అపపాప్తానంభరణీ - యస్మిన్మక్షత్రేయమయేతి ” ఇత్యేతాభ్యాంచతు

గృహీతంహుత్వాఅనాజ్ఞాతమి త్యాదిపూర్వవత్కృత్యాసంస్కార్యాత్ .

ఇతిప్రయోగదర్శనే ప్రథమఃఖణ్డః

అథయస్యద్వేభార్యేతస్యవా జ్యేష్ఠభార్యాయా అగ్ని సంసర్గా త్పరంమరణే తేనసంస్పృష్టాగ్నినాదాహః కార్యః, కనిష్ఠవత్సమరణే చన్ద్రికో క్తవిభాగక్రమేణ అగ్నింద్వేభావిభజ్య దక్షిణ భాగస్థఃజ్యేష్ఠాయా ఉత్తర భాగస్థఃకనిష్ఠాయాఇతి వినిర్దిశ్యపృథక్పృథక్పూర్ణాహుతిం హుత్వా జ్యేష్ఠాయాఅగ్నిం శమయిత్వా కనిష్ఠాయాఅగ్నినా తాందహేత్ . తయోర్య గవన్తరణేచైవంవిభజ్య తత్తదగ్నినా తాంతాందహేత్ . అగ్నిసంసర్గాయా ర్వం తస్యమరణే భార్యాద్వయాగ్నిసంసర్గప్రకారేణ అగ్నిసంసర్గాంక్య త్యాతేనదాహః కార్యః . జ్యేష్ఠాయాఅగ్నౌకనిష్ఠావివాహ షోడాశేషే త్రయాశామపి తేనైవదాహః కార్యః . వివాహ శేష షోడాశుయోర్మధ్యే దనుత్తోరన్యతరమరణే యుగవన్తరణేవా తదైవశేష షోడాశామాన్తం కృ త్యా తేనాగ్నినాదాహః కార్యః . యతిభార్యావిధుర విధవా కన్యాసుపనీతో పనీతానామకృత వివాహస్య స్నాతకస్య చోత్తపనాగ్నిః, యతిభార్యా యాఃప్రేతాగ్నిసన్ధానంవా, కన్యాబాలయోస్తుషాగ్నిర్వా, బ్రహ్మచారియ తిభార్యేతరేషాం లోకౌవాబ్రహ్మచారిణఃకపాలాగ్నిర్వా . దర్భముష్టిత్ర యేణ క్రమాత్ప్రవర్తితోత్తపనాగ్నిః, తప్తకపాలనిక్షిప్త తుషాజ్ఞాతస్తు షా గ్నిః, కపాలదహనాజ్ఞాతఃకపాలాగ్నిః, ఏవమగ్నిముత్యాద్య ప్రేతస్యద ష్టిణపాశ్వేన్విధాయ అయాశ్చ పురుషసూక్తవ్యాహృతిభిశ్చ ద్వాదశ గృహీతేనాజ్యేనహుత్వా తతస్సంస్కార్యాత్ .

ప్రాణవాయాకేనచిద్దోషేణ నాసాగ్రవర్తిని సతిశ్శుతవద్భవతిత స్మాన్నశీఘ్రం ప్రేతకర్షోపక్రమేత్, యామద్వయం యామంవా2వలూ క్య తతఉపక్రమేదన్యథా బ్రహ్మత్యాభవతి, తథాశిచ్చతే నచిలమైత శీ ఘ్రంనిర్హరేత్ . సనిర్హరణాత్ప్రగ్భదిజీవతి తదాఅగ్నయ ఆయుష్ష తేస్థాలీపాకంకుర్యాత్, ఆహితాగ్నిశ్చేదగ్నయ ఆయుష్ష తే పురోడాశ మష్టకపాలం నిర్వపేత్, యదిమార్గైశ్చ శానేవా జీవతి తదా తత్ప్రీతాది స్తంఘృతకుమ్భునిమజ్య జాతకర్తృదికుర్యాత్ .

దివాపశ్చవింశతిఘటికాసు మృతే అస్తమయా త్వరం ప్రతేష్ఠితే
 బ్రాహ్మముహూర్తార్థం మృతే ఉదయాత్వరంస్థితే కృచ్ఛ్రత్ర
 యం కృత్వా పశ్చిమేనప్రత్యూశ్య పవనానేనాభిషిచ్య “యమోదా
 ధారపృథివీం యమోద్యాముతస్సూర్యః, యమస్సర్వమృత్యుస్తేన ప్రా
 నానాం వాయునాంస్వాహా ఉశస్తస్త్వాసిధీమహ్యుశస్తస్సమధీమహి, ఉ
 శస్సుశతతపహపితౄణాహవిషేఅత్తవేస్వధానమస్సాహా । విశ్వేదేవస్య
 నేతుర్మర్త్యవృణీతసఖ్యం, విశ్వేరాయఇముఖ్యసిమ్యమ్నం వృణీతపుష్యసే
 వ్వాహా” ఇత్యేతాభిర్వస్తాభిస్సమస్తాభిర్వాస్తృహృతిభిశ్చతిలైర్జుహుయాత్.

మరణసమయే భయాదివాజలమలోత్సర్గైశ్చాద్రీభూతేవా రోగా
 దినాపూతిగణైవా గోమయవారిణాస్నాపయిత్వా శుద్ధజలేన ప్రత్యూశ్య
 గర్భోదకేనసేచయిత్వా బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్ ।
 కృమ్యుత్పాతే మశకదూషితేవా మధ్వాజ్యగోమయవారిభిస్సాన్నిపయి
 త్వా శుద్ధజలేన ప్రత్యూశ్య గర్భోదకేన సేచయిత్వా బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య
 గోదానంకృచ్ఛ్రత్రయంచకుర్యాత్.

దక్షిణాయనే కృష్ణపక్షే రాత్రావాసురణే “తాసూర్యావస్త్రీమ
 సా - ఉభావస్తా - పతీమ్యురుద్విశ్వవిదా - విశ్వవపరి - అన్యశ్రవః - పూర్వా
 పరమ్” ఇత్యేతాభిష్టద్భిశ్చతుర్థహీతం ప్రతినిమిత్తంజుహుయాత్ । సర్ప
 హతే “నమోఅస్తుసర్పేభ్యః - యేదోరోచనే - యాఇవః” ఇతి తిన్మ
 భిశ్చతుర్థహీతం హుత్వా స్వణతారకృత సహప్రతిహం గాంచ శ్రో
 త్రియాయదధ్యాత్ । అపునమృతే “ఇనుం మేవరుణ - తస్వాయామి”
 ఇతి ద్వాభ్యాం చతుర్థహీతం జుహుయాత్ । అశనిహతే “మూర్ధానం
 దివః” ఇతి చతుర్థహీతంజుహుయాత్ । పశుభిర్హతే “ఆగావోఅక్షా - ఇ
 న్ద్రోయజ్వనః” ఇతి ద్వాభ్యాం చతుర్థహీతంజుహుయాత్ । దంష్ట్రీ
 హతే “దంష్ట్రీభ్యాంమలిష్టుమామ్ - ఏజనేషుమలిష్టువః” ఇతి ద్వాభ్యాం చ
 తుర్థహీతంజుహుయాత్ । శ్వసూకరస్పగాలకుక్కుటగర్భభవణ్ణాలసూతి
 కొదక్యాశౌచిజనాదిస్పృష్టస్యమరణేపశ్చిగవ్యైఃకుశోదకేనచస్నాపయిత్వా
 ప్రాక్షణమన్త్రైఃప్రశ్నత్రీపశ్చిషడాకృచ్ఛ్రా స్పృష్ట్యమగుణంకు
 ర్యాత్ । మజ్జిపగోవురప్రాసాడహర్షభట్వాశయాదివ్యకామమరణే కృ

చ్చుద్వయం, బుద్ధిపూర్వకే కృచ్ఛ్రచతుష్టయంకుర్యాత్ । మార్గవసత
టాకనదీతీరాజగణనిష్కటాద్యనావృతప్రదేశమరణేకృచ్ఛ్రదశకం నా
రాయణబలించకుర్యాత్ । శృంగేనంష్ట్రీచోరాస్త్యవిమృదశని సర్పజలా
గ్నికుడ్యక్రాధోద్బంధన జనసంమదాదిభిరబుద్ధిపూర్వమరణే కృచ్ఛ్రదశ
కంగోదానం బ్రాహ్మణభోజనం నారాయణబలించకుర్యాత్, బుద్ధిపూర్వ
మరణేతు అశీతికృచ్ఛ్రం నారాయణబలించకృత్వా త్ర్యహేణ ప్రేత
క్రియాగకుర్యాత్ । ఏవముపనీతానామూఢానాంచ ప్రతివిమితం ప్రా
యశ్చిత్తంకృత్వా తతస్సంస్కర్యాత్ .

ఇతి ప్రయోగదర్శనై ద్వితీయఃఖండః

అధానుపనీతానామూఢానాంచసంస్తారః । జన్మచూసమారభ్యసార
మానేన త్రయోవింశతిమాసేషుః న్యాబాలయోర్మరణే ప్రేతంసంపన్నాప్య
ఏస్త్రీగర్వాదిభిరలజ్జత్య గోఘృతేనాభ్యజ్య గామీమాద్భుహిఃశ్చ శా
నాదన్యత్ర అస్థిరహితాయాం భూమ్యామవటంఖాన్వాతత్రదక్షిణాగ్రా
దర్భానంస్తీర్య, యమగాధామ్ “యోఽస్యకౌఠ్యజగతః” ఇహివాక్యచ
తుష్టయం, యమసూక్తమ్ “పరేయువాంసమ్” ఇత్యాదిద్వాత్రింశద్వాక్యం
ద్వాదశవాక్యంవా జపద్విజ్ఞాతేభిస్సహ స్వయం జపత్ తేషుదర్భేషుద
క్షిణాశిరిసం ప్రణవేన శాయయిత్వా మృద్భిగప్రచ్ఛాదయేత్, మృతజా
తే ప్రణవవర్ణం నిఖనేత్ । తృతీయవర్ణమారభ్య ఉపనయనాకర్వాత్తయో
ర్మరణే శ్చ శానదేశసచ్చర్జనం హిరణ్యశకలనిధానం చానుస్త్రీకింకృత్వా
యమగాధా యమసూక్తజపసహితమ్ “అస్తాత్సమధిజాతోఽస్యయన్తు”
ఇతినువ్రేణ సంస్కృత్య గ్రామాద్బహిర్దర్భమస్త్రీవర్ణం భూమావేవప్ర
థమదివసే ద్వాదశ జలాజ్ఞలీక త్రీకపిష్టాన్ ద్వితీయే త్రింశజ్జలాజ్ఞలీక చ
తురపిష్టాన్ తృతీయేత్రయస్త్రింశజ్జలాజ్ఞలీక త్రీకపిష్టాంశ్చ దద్యాత్ ।
బాలానాం దాహాచ్యుతపిష్టదానమ్ । పశ్చిమవర్ణమారభ్యాప్తినశ్చయనం,
తృతీయేదివసేక్షీరణాస్థిసేచనమస్థామాదానమనుస్త్రీకింకృత్వాఽస్థికు
మ్భం క్షీరణపూరయిత్వా “ఇదస్తనకమ్” ఇతినువ్రేణనిఖనేత్ । పశ్చ
వర్ణమారభ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోత్తరవృద్ధి నవశ్రీదైకాద్విష్టానిచానుస్త్రీ

కంకుర్యాత్ । నవమూర్త్యాది పాపాణామనాశనం పోషకశాస్త్రాధిప కుర్యాత్ ।
 శ్రయోదశాబ్దాది సోదకుమ్భశాస్త్రాధిప సపిండికరణంచ కుర్యాత్ । గృహ
 స్థసాగ్రస్తమూర్త్యాది సపిండికరణంకుర్యాత్ । ఉపనీతస్య విధివత్పితృమేధాదిన
 పిండికరణాంతం మంత్రవత్కుర్యాత్ । శ్రయోవింశతిమాసేష్వపి కృతమా
 డస్య దాహవన సంసారః । తత్రేవోధాయామరణే తాంఖనిత్వాయా
 మాదూర్ధ్వముత్థాప్య విధివత్పితృమేధాది సపిండికరణాంతం మంత్రవత్కు
 ర్యాత్ । త్రివదూర్ధ్వమనుపనీతానూథయోర్మరణే ద్వాదశాహే నా
 రాయణబలిం కుర్యాదిత్యేకేతత్పూర్వమపీత్యనేయం .

గర్భిణ్యాస్త్రాసామూర్ధ్వం మరణే తాం శ్మశానం నీత్వా హస్తన
 మ్మూర్ధ్వాంతం కృత్వా తస్యాఉదరంవా మతస్సన్విధి నా “ హిరణ్యగభా
 స్సనువర్తతాగ్ర ” ఇత్యుల్లిఖ్య, గర్భముద్భృత్య యదిజీవతీశశుః “ జీవతుమ
 మపుత్రోదీప్తయ త్వావవర్చసే ” ఇతి తమభిమన్త్ర్య, హిరణ్యశకలమ
 ద్దధాయ జలెనాభిషిచ్య గ్రామంనీత్వా “ యస్తైస్తనశ్శిశయః ” ఇతిమన్త్ర్య
 ణస్తనం ప్రదాప్య సురక్షితంకృత్వా శ్మశానంగత్వా తమదరే “ శతాయు
 థాయ - యేచ త్వారః - శ్రీష్టే హేమన్తః - ఇదువత్సరాయ - భద్రాన్న శ్శ్రే
 యః ” ఇతిపఞ్చభిః, “ ప్రయాసాయస్వాహా - ప్రాణాయస్వాహా - పూ
 శ్శ్లేస్వాహా ” ఇత్యనువాకశ్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం షడ్వింశతిభిశ్చహు
 త్వా, సూర్యామాత్రేణ జతరంపద్దాయ మృద్భస్మకుశగోమూత్రసహితై
 జలైస్సంస్పృశ్య వస్త్రైశ్చాచ్ఛద్య చితిమారోప్య అష్టకాదేనం నీలభే
 నుంభూమిధేనుంచ దత్వోత్తరం కర్తృకుర్యాత్ । యదిశిశుర్మృతస్సన్విద్యో
 ఘృతేనాభ్యజ్ఞ్యాలబ్ధృత్య తస్యాఃపాదప్రజేశే వ్యాహృత్యానిఖనేత్ .

రజస్వలాసూతికయోర్మరణే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య శుద్ధజలేనపఞ్చ
 గవ్యేన కుశోదకేనచ పృథక్పృథక్ స్నాపయిత్వా “ యదంతియచ్చ ” ఇ
 త్యాదిభిష్పత్తభిః “ కయానశ్చిత్ర - ఆపోఅస్తా ” ఇతిద్వాభ్యాం, “ ఆ
 పోహిష్ఠా ” ఇతితిప్పభిః “ హిరణ్యవణాః ” ఇతిచతస్పభిః, “ పవమాన
 స్సువర్జనః ” ఇత్యనువాకేన, “ ఉదుత్తమమ్ ” ఇత్యాదివరుణసూక్తేన పురు
 షసూక్తాదిభిశ్చాభిమన్త్ర్య తేన కుమ్భజలేనచ స్నాపయిత్వా పఞ్చగవ్యే
 న యోనిప్రత్యుత్థ్య వస్త్రైస్తరేణాచ్ఛద్య ప్రాజాపత్యకృత్రింశా

రుణకృత్రం తీర్థకృత్రం చ కృత్వా “జాతవేదసేతునవామ - తామగ్నివ
 జ్ఞామ్ - అగ్నేత్వంపారయా - విశ్వానినః - పృతనాజితమ్” ఇతిపఞ్చభిః,
 “మనోజ్యోతిః” ఇత్యేతయాగాయత్ర్యా “భూరగ్నయేచ” ఇతిచతుర్భిః,
 “యోస్యకౌస్య-యమంగాయ” ఇతిద్వాభ్యాంచహుత్వాసంసురార్యాత్.

ఇతిప్రయోగదర్పణే తృతీయఃఖండాః.

అథపరిభాషా

సర్వత్రప్రేతకర్తృణామత్యా ఆర్తైరికవస్త్రోధృతోధర్మఃపు

జ్ఞోబిద్ధశిఖః పాదాప్రత్యుశ్యద్విరాచమ్య పవిత్రపాణిర్బ్రహ్మజేర
 నుజ్ఞాతోదర్భేషావవిశ్య భగవంతం ధ్యాత్వా త్రిసప్రాణానాయమ్య
 హరిరోమితువక్రమ్య గోవిందం త్రిసంజీర్త్య దక్షిణజానుస్థసోఽస్తానస్య
 సవ్యపాణేస్తర్జన్యఙ్గుష్ఠయోమధ్యే అవాచీనస్య దక్షిణస్యపాణేరఙ్గుష్ఠ
 రహితాశ్చతస్రోఙ్గులీనస్య స్వశేషభూతేనేత్యనుసంజాయ దక్షిణాఙ్గు
 ష్ఠేన సవ్యాఙ్గుష్ఠం పరివేష్ట్యా ద్యేత్యాద్యస్యాం తిథావిత్యనై భగవదాజ్ఞా
 యాభగవత్ప్రీత్యథం భగవతైర్గంధర్వయాప మేతతగర్తకరిష్య ఇతి కరి
 ష్యమాణం కర్తృసజగల్బ్య తత్తతగర్తకృత్వానైవ పూర్వోక్తశ్లోకానను
 సన్ధాయ తత్తతగర్తసమాప్య భగవదర్పణంకుర్యాత్ । ఆద్యస్తయోర్మహా
 దనుగ్రహంకారయేత్ । ఉత్క్రమణాదిశ్రద్ధాంతం ప్రాచీనావీతమ్, ఆచ
 మనప్రాణాయామప్రదక్షిణానువ్రజన నమసాగరశాన్తిః హిమభ్యోఽ
 న్యత్ర । దక్షిణాగ్రైరయమైర్జరైర్దక్షిణామఖిపితృతీర్థేనసర్వంకుర్యాత్ ।
 సజగల్బావాహనాదాత జ్వలిగంత తద్విభక్తికం గోత్రం నామచక్రీరయేత్ ।
 గోత్రాపరిజ్ఞానేకాశ్యవగోత్రమ్, నామాపరిజ్ఞానే “పృథివీపదస్తరిక్షసద్ది
 విషత్” ఇతిపితృపితామహప్రపితామహానాం నామానిబూరియాత్.

దేవతాన్తరభజనరహితానాం భగవత్ప్రీతవానాంబ్రహ్మవిదామే
 వబ్రహ్మమేధః, ఏతేషామన్యేషాంచ పితృమేధః । ఆరణ్యక తృతీయచతుర్థ
 ప్రశ్నోబ్రహ్మమేధపితృమేధౌ । పితృమేధమన్వైర్బ్రహ్మమేధమన్వై
 శ్చయఃక్రియతేసబ్రహ్మమేధః, పితృమేధమన్వైరేవ యఃక్రియతేసపి
 తృమేధః । బ్రహ్మమేధేపి సంవేశనాది కేషుచితగర్తసు సబ్రహ్మమేధమ

స్త్రీః , పితృమేధమస్త్రైరేవ తానికర్తాణిక్రియంతే । జ్ఞాతీనాంమధ్యే
సర్వకన్యకాపూర్వం తతో జ్యేష్ఠానుక్రమమ్ , జ్యేష్ఠావా కన్యోవాకర్తా
“ సర్వేషాంపశ్చాత్ ” ఇతిసర్వత్రకన్యకాపూర్వంక్రమః ।

పిత్రాదేస్ససూత్రేణ ప్రేతక్రియాగమర్యాత్ , మాతామహాదే
స్తుతత్సూత్రేణ , తత్తత్సూత్రవిదభావే తత్తత్తత్సూత్రసూత్రేణ , తదభా
వేబోధాయనసూత్రేణ , సర్వాభావేయేనకేనచిత్సూత్రేణకుర్యాత్ । యే
నసూత్రేణనాహంకృతస్తేనైవ శ్రాద్ధాన్తాగక్రియాగమర్యాత్ । స్వసూత్ర
విదభావేవేవమేవ । సర్వేషాం స్వసూత్రేణైవ సపిణ్డీకరణం కార్యమ్ ।

అథబ్రహ్మ మేధః . శ్రి

ప్రాణసంశయే కర్తా గోమయేనోపలిప్తాయాం ఖూమ్యాందక్షిణా
గ్రాదర్భానాస్తీర్య తేషుమమూఘాం దక్షిణా శిరసం శాయయిత్వా
“ ఆయుషః ప్రాణంసంతను ” ఇత్యనువాకం తస్యదక్షిణేకర్ణజపేత్ । బ్ర
హ్మమేధేషు “ బ్రహ్మవిదాపోత్తివరం - భృగుర్వై వారుణః ” ఇత్యనువా
కాచజపేత్ । మృతేజ్ఞాతయఃకేశాన్ ప్రక్షీర్యస్వమూర్ధస్వంసేషుచ పాం
సూన్ ప్రక్షిప్య తర్జనిమధ్యమానామి కాభిర్ముద్దస్వపహత్య ప్రేతంఘృతే
నాభ్యజ్య సంస్పృశ్య భగవచుపయుక్తవస్త్రైర్గర్భపూషాద్యైరలఙ్ఘుర్యః ।
అథకర్తాస్మాత్వా సంస్కారకరణే స్వస్యయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం సప్తపశుత్రి
ణివాకృచ్ఛాగ్రిణికృత్వా మృతస్యపాపానుగుణం బ్రహ్మదణ్డద్రవ్యంసభా
యాం నిధాయ ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య తైరనుజ్ఞాతః , అముకగౌత్రమ
ముకశర్కాణమముకం ప్రేతమముకాగ్నినాపైతృమేధికేన విధినాబ్రహ్మమే
ధవిధినావా సంస్కరిష్యామీతి సజుల్య దక్షిణాపవర్గముల్లిఖ్యాగ్నిం ప్రతి
ష్ఠాప్యప్రజ్వాల్య పరిస్తీర్యాజ్యందర్శించ సంస్కృత్య ప్రదక్షిణం పరిషి
చ్ఛ్యాగ్నేషపశ్చద్దర్శేషు “ సర్వస్యప్రతిశీవరి ” ఇతి దక్షిణాశిరసం ప్రేతం
శాయయిత్వా ప్రేతేనానార్వరభ్యే “ పరేయువాంపమ్ ” ఇతి, “ చిత్తిస్రుక్ ”
ఇత్యాదిభిష్టడ్భిరనువాకైశ్చ ప్రతిస్వాహాకారం హుత్వా హస్తాఙ్గుష్ఠా
పాదాఙ్గుష్ఠాచ పృథక్పృథక్వేచ్ఛతసూత్రేణబధ్వా శిరసిసంధ్యదమాలామాబ
ధ్య అశ్టస్థాముత్తానంనిపాత్య “ ఇదంత్యావస్త్రీమ్ ” ఇతిపత్యో దశేనాః
జ్ఞతేన నవవస్త్రీణాచ్ఛాద్య పూర్వధృతవస్త్రీం “ అపైతమాహ ” ఇతి

ధృత్వాఽఽచామే తద్వస్త్రీ మాజరసమహ శ్శేషం రాత్రి శేషంవా వస్తి ।
 పూర్వంప్రతిష్ఠితేఽగ్నోజీవతఃస్థులం చరుంశ్రవణిత్వా “ ఇమాంసునజ్జి ”
 ఇతివాహ కాననుమన్త్ర్యై తైరాదీయమానంప్రేతం “ పూషా త్వేతచ్ఛావ
 యతు ” ఇతి, “ భర్తాసః ” ఇత్యనువాకేన చానుమన్త్ర్యయేత । అగ్నేఽ
 గ్నింప్రస్థాప్య తత్పశ్చాన్తు క్తశిఖఃక తాఃగచ్ఛేత్తతశ్శిలా స్తఙ్గులాంశ్చరుం
 పలాశ శాఖాలోస్థాని సారణ్యశకలా న్యాజ్యం పాత్రాణిదర్భాన్మేక్షణమన్త
 నస్సిక తాడదకుఘ్నంచ ప్రస్థాపయేత్ । తతోవాహ కానివీఃనోమానినశ్చ
 గ్రాహనభిముఖంప్రేతం నిర్హరేయః । జ్ఞాతిన్వోజ్యేష్ఠక్రమేణపశ్చాన్తచ్ఛే
 యః । అన్యేయి కేష్టంపశ్చాదేవగచ్ఛేయుర్నాగ్రేపార్శ్వయోశ్చ । ప్రే
 తాగ్నిసంస్కారత్యుణ కాస్థానిప్రాప్తజ్ఞే రేవహారయేన్నతూద్రైః । గ్రామశ్చ
 శానయోరన్తరం మార్గం చతుర్థాకృత్వా తత్రాద్యంచతుర్థాంశంగత్వా ద
 క్షిణాశిరసంప్రేతంనిధాయ తస్యదక్షిణతోలోష్ఠేషు చరుంప్రతిష్ఠాప్యజ్ఞా
 తయోద్వేధాకేశాన్విభజ్య దక్షిణాకేశానాబధ్య సవ్యాన్విప్రస్య దక్షి
 ణానూరూనాఘ్నానాఅధోవస్త్రాణ్యనిధాన్వన్తః కనిష్ఠపూర్వాః “ అప
 నశ్శోశుచదఘమ్ ” ఇతిప్రేతంత్రిసప్రదక్షిణం పరీత్య సవ్యానౌశానాబధ్య
 దక్షిణాన్విప్రస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానాఅవధాన్వన్తఃప్రాచీనావీతినపవ
 “ అపనశ్శోశుచదఘమ్ ” ఇతి త్రిరప్రదక్షిణంకుర్వ్యః । తతోమేక్షణేన చరో
 స్తృతీయాంశం లోష్ఠేషు సకృదేవప్రక్షిప్య మేక్షణేన లోస్థాని చరుంచ
 త్రిర్నిశ్రయేత్ । తతోవాహ కాఃప్రేతంనిర్హరేయః । తైరాదీయమానంప్రే
 తమ్ “ పూషీమాతశాః ” ఇతి, “ భర్తాసః ” ఇతిచానుమన్త్ర్యై అవి
 హ్తాంశ్రయస్యమార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా ప్రేతనిధానాదిపూర్వవత్క్ర
 త్వా తతఃఆదీయమానం ప్రేతమ్ “ ఆయుర్విశ్వాయుః ” ఇతి, “ భర్తాసః ”
 ఇతిచానుమన్త్ర్యై పునరవిశిష్టస్య మార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా ప్రేతనిధా
 నాదిపూర్వవత్క్రత్వా చరుస్థాలీంకపాతేషుయధోదకంసత్స్మిన్తథాభిత్వా
 తతఃఆదీయమానం ప్రేతమ్ “ ఆయుర్విశ్వాయుః ” ఇతి, “ భర్తాసః ” ఇ
 తిచానుమన్త్ర్యయేత । తతోవాహ కాఃప్రేతం శ్చశానంనీత్వా దహనదేశస్య
 పశ్చాద్భాగేనిధాయ కర్త్రీసహ ఉదీచీందిశంగచ్ఛేయః । గ్రామశ్చ శా
 నయోర్మధ్యే శవాగ్నోరన్యతరస్యవా పతనే ప్రాజాపత్యకృచ్ఛాంకృ

త్వా “ పరేయవాంసమ్ ” ఇతి ప్రతాపమతిమారభ్య పునఃకర్తుమర్హత్ ।
ఏకదేశపతనేతు తదుద్భృత్యయోజయేత్ ।

ఇతి ప్రయోగదర్శణోచతుర్థఃఖండః

—॥॥॥—

తతఃకర్తాప్రత్యేతోషరామధ్యైన్యదాహరహితశ్చ శానదేశ
మూర్ధ్రియా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వారణశాఖయా వా తాసా
మభావే బహుపర్ణయా యయాకయాచిచ్ఛాకయా “ అపేతవీత ” ఇతి
సంహితా పాఠశస్సంస్కృజ్య దక్షిణతశ్శాఖాం నిరస్యావక్షపస్పృశోన్మి
త్యావృక్ష్య హిరణ్యశకలమవధాయ దర్భానంస్తీర్య దక్షిణాగ్రైర్యా
జ్ఞయైః కాష్ఠేస్తులసీ కాఠ్యైశ్చైశ్చకృదేహోభిశ్చ దక్షిణాప్రాచీం చితింకృ
త్వా తత్పురస్తాదగ్నిం నిధాయ అగ్నిం చితించనహవా పృథగ్వా పరిస్తీర్య
అగ్నేర్దక్షిణతోదర్భానంస్తీర్య తేషుదర్శిమాజ్యస్థాలీం పోక్షణీపాత్రం
చ దక్షిణాప్రాచ్ఛాన్వితైశ్చపాదయిత్వా రజ్జుశిశ్చత్వా ఆసన్ద్వా పక్షకం
వంశమవసీయ యథారజ్జుషు ప్రేతశ్శయీత తథాకృత్వా ఏకపవిత్రేణ పో
క్షణీమత్పుయ అఘృతబద్ధనమాత్రైశ్చత్వా ప్రేతం పాత్రాణిచితించప్రత్యే
కంపోక్ష్య ఆజ్యం దర్శించ సంస్కృజ్య “ సువర్ణంహస్తాత్ ” ఇతి “ దే
వస్యత్వ ” ఇత్యనువాకేనచ సప్తదశభిరనుషక్తేఃప్రత్యనుషక్తం సువర్ణేన ప్రే
తస్యహస్తా సంస్కృజ్యత్ । తత్పురీకారస్తు “ దేవస్యత్వ ” ఇత్యాది “ దే
విదక్షిణే ” ఇత్యన్తై “ అగ్నేయేహిరణ్యమ్ ” ఇత్యాది । ద్వితీయేతు “ దేవి
దక్షిణేసోమాయవాసః - గ్నాస్త్యాకృత్తనపసస్త్యాతన్వతవదూత్రయస్త్యా
వయమ్ - తేనామృతత్వమశ్యామి ” ఇత్యాది । అన్త్యైఅనుషక్తేతు “ దేవి
దక్షిణేవైశ్వానరాయ రథమ్ - వైశ్వానరఃప్రత్నథానాకమారుహత్ ” ఇ
తివాక్యచతుష్టయాన్తై “ తేనామృతత్వమశ్యామి ” ఇత్యాది । తేనామృత
త్వమశ్యామి త్యాది ప్రతిగృహ్యోన్విశ్యంతం సర్వత్రసమానమ్ । తతఃప్రేతం
దక్షిణాగిరసముత్తానం చిత్వామూరోఽప్య సప్తవాక్సౌత్తీర్క ససాధ్యాయా
సువర్ణశకలానాజ్యబిస్తూన్వా ఆస్యభేత్రశ్రోత్రఘ్రీణేషు దక్షిణసవ్యేషుక్ర
మాత్సువర్ణం ఘృత్కైత్యనువాకేన నిక్షిపేత్ । సువర్ణంఘృత్మమిత్యాసేయ ,
బ్రహ్మన్త్రమితి దక్షిణనేత్రై , శతం నియుతఇతి సవ్యే , సువర్ణం కొశమితి

దక్షిణకన్దై, ఇన్ద్రిరాజేత్యనువాకశేషేణ సవ్యేకన్దే, పునశ్చేన్ద్రిరా
జేతి దక్షిణేఘ్రాణ, తేనైవ సవ్యేఘ్రాణేచ వినిక్షిపేత్ । అథనా సువర్ణం
ఘర్మమిత్యనువాకాన్తముత్త్వా పూర్వోక్తస్థానేషు క్రమాన్నిక్షిపేత్ । పిత్త
మేధేతు సప్తవ్యాహృతీధ్యాయేపూర్వోక్తస్థానేషు తూష్ణిన్నిక్షిపేత్ । అ
థాజ్యంముఖేనినీయపాదప్రభృతి ముఖాన్తం సన్తతం శేషంనినీయ దక్షిణ
తగపాత్రం నిరస్య దధి మధు తిలఘృత తణ్డులా నాస్యేదత్వా ఆదిత్యాభిము
ఖంస్థిత్యా “ మేనమగ్నేవిదహః - శృణోయదా ” ఇతి ద్వాభ్యామ్ “ జ్యో
తిష్మతీన్ద్వాసాదయామి ” ఇత్యనువాకేనచ జ్వలయల్లు కేనోఽసిదహేత్ ।
తతోనిరవశేషమగ్నిమప్రదక్షిణం ప్రాగాదిక్రమేణ నిక్షిప్య “ సూర్యదై
చతుః ” ఇతి “ సహస్రశీర్షా - అధ్యుససమ్భూతః ” ఇత్యనువాకా
భ్యాంచ ప్రేతముపస్థాయ ఉరస్థమగ్నిం యాజ్ఞేయైకాస్తేస్తులసీ కాస్తేశ్చప్ర
జ్వాల్య చితేపశ్చాత్పాత్రిక్షుఖిస్థిత్యా “ యవతస్యవధోగోష్టారః ” ఇ
తినవభిః “ ప్రయాసాయస్వాహా ” ఇతి ద్వాదశభిశ్చ ప్రతిస్వాహాకారం
హుత్వా ఆజ్యస్థాలీం దర్శించాగ్నాప్రహరేత్ । ననగ్నం దహేత్ । శ్మ
శానవాసిభ్యశ్చణ్డాలస్థైశ్చాదిభ్యశ్శవవస్త్రైకదేశం పరిత్యజేత్ । అథా
గ్నేపశ్చాత్పాత్రిక్షుఖిముపవిశ్య “ ప్రకేతున ” ఇతినవభిః ఋగ్భిః “ హ
రిం హరన్తమ్ ” ఇత్యనువాకేన షడ్భిః ఋగ్భిశ్చార్ధచ్ఛవసాయ ఋగ్ నస్త్యా
చస్తతపరయోశ్చవ్యజ్ఞాన విసర్జనీయయోశ్చపిష్టానే త్రిమాత్రం ప్రణవము
త్త్వా తేనోత్తరార్ధం సన్ధాయైకస్వరేణ శంసేత్ । తతశ్చితేపశ్చాత్
క్షిణోత్తరతోదీర్ఘం స్త్రోగర్తాఖాత్వా తేవ్యశ్చనసికతాశ్చ ప్రక్షీర్య
కుమ్భజలేన పూరయిత్వా తేషుజ్ఞాతయఃక నివృత్తపూర్వమ్ “ అశ్వన్వతీరెవ
తీః ” ఇతి “ ఆప్యాయస్వమదన్తిమ ” ఇత్యనువాకేనచావగాహ్య గర్తా
నాం పశ్చాత్పలాశశాఖే శమీశాఖేవా దక్షిణోత్తరేప్రతిష్ఠాప్య తయో
రగ్రేదర్భమయ్యాఽబలయా రజ్వా తోరణమవద్యధ్వా తయోర్మధ్యే “ య
దైవదేవస్య ” ఇతినిర్గచ్ఛేయః । పశ్చార్ధవచ్ఛగర్తా “ యదైవదేవస్య ”
ఇతిమన్త్రం జపిత్వా “ యారాష్ట్రాత్పన్నాత్ ” ఇతిమన్త్రేణ భూ
మాప్రతిష్ఠితే శాఖే ఉత్క్షిప్య రజ్జుం చిత్వా దక్షిణస్యాంవైఋత్యాంచ
దిశి పృథక్పృథక్పరిత్యజేత్ । తతోజ్ఞాతయః “ ఉద్వయంతమసస్పరి ” ఇతి,

“తరణిః” ఇత్యనువాకేనచాదిత్యముపథాయత్తుశానమనవేక్షమాణాఉద
 కాంతం గత్వా కేశాన్ప్రకీర్య మూర్ధస్వం సేషుచపాంసూనోప్య “థా
 తాపునాతు” ఇత్యేతయా “ఈయ ప్టియే” ఇత్యనువాకేనచ ప్రవాహేన
 దకేన స్నానంకుర్యుః । యద్యజ్ఞాతయగప్రేతం వహేయ్యుపైసభాం ప్రద
 షీణీకృత్య ప్రణమ్యానుజ్ఞాప్య దివాచేదానక్షత్రోదయాగ్రాత్రచేదాసూ
 ర్యోదయాగ్రామాద్బహిర్వసిత్యాః సచ్చిదానందం ప్రాశ్య కృత్రపాదంచరే
 యుః, జ్ఞాతయశ్చేద్యహిర్వాసనూత్రం కుర్యుః । శ్చిదంష్ట్రోదభిర్దూరి
 త శవస్పశేః వహనదహనాదికర్తారోజ్ఞాతయగకృత్రమజ్ఞాతయః కృత్రత్ర
 యంచకుర్యుః । పర్యుషిత రజస్వలా సూత కాగర్భణీప్రేతవహనే బ్రహ్మ
 ణాననుజ్ఞాప్య సచ్చిదానందం ప్రాశ్య గోగ్రాసందత్వా యథాశక్తిసహస్రా
 దన్యూనం గాయత్రీం జప్త్వా పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలెనాత్మానం
 ప్రోక్ష్య నూతనముపవీతం ధృత్వా పురాతనం పరిత్యజేత్, బహిర్వాసణ
 భయోస్సమానః । యతీన్ద్రానాథప్రేతవహనే సద్యశ్శుద్ధిర్న హాఫలంచ । అ
 నుగన్తారో వాహకాశ్చ త్రయోదశవారింనిరుజ్జ్యోగ్నింస్పృష్ట్వా ఘృతం
 ప్రాశ్య శుశు-వస్త్రం సప్తవాతాహతవస్త్రం వాపరిధాయ పునస్సన్నిత్వా
 ప్రాణాయామాః కుయుః । ఘృతాగ్న్యభావే అనాథానూథాఽనుప
 నీతానాం వహనే అనుగమనెవా సవ్యాహృత్యా గాయత్ర్యదశవారమ
 భిమన్త్రితం జలంచుళకేన పిబేయః । స్త్రీషుస్నాత్వా బాలైః సహ గ్రా
 మంప్రవిష్టాసు దాహకేన వివాఽనుగన్తారోగ్రామం ప్రవిశేయః । కపాలద
 హనాత్పరం సపిణ్డానాం ధూమదర్శనాత్పరమనుగన్త్యాణాం సమాపైక
 ర్మణ్యనారభేవాఽన్యేషాం స్నానమ్ । త్తశానం గణాస్నాత్వా గ్రామం
 నవ్రవిశేయః । అలక్ష్మితస్యోహ్యమానస్యవా ద్విజప్రేతస్యదర్శనే సచేల
 స్నానం శూద్రప్రేతస్యదర్శనే ఆచమనమ్ । శవస్పృష్టియ్యక్తోయది విణ్డా
 త్రైవిస్పదైత్తదా శ్రోత్రాచమనంకృత్వా స్నానానంతరమాచామేత్ । మృత
 స్యబిష్టుభిన్నహ పరిదేవనే అనుగమనెవా కృతే తదహూరాత్రం శ్రాద్ధ
 భోజన జపహూమాదిన్నకుర్యాత్ । దివాచేతూర్వం రాత్రాచేచ్ఛ
 వ్త్రిం దృష్ట్వా ఘృతం ప్రాశ్య పునస్సన్నిత్వా కర్తకుర్యాదిత్యేకే, తథా
 పిదేవతారాధనం శ్రాద్ధభోజనంచ వర్జయేత్ । సచ్చిదానాత్పూర్వం పరి

దేవనె స్నాయా త్రమాన్వనూదశాహాదాచామేత్ । అనుమరణేతు పత్నీ
 స్నాన్వా బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా తైరినుజ్ఞాతాప్రీతి సి
 గ్వా తైరుపవీజ్యత్తుశానం గత్వా చితిగతం భర్తారం ప్రదక్షిణేకృత్యద్ర
 ణమ్య చితిమారుహ్య భర్తుర్దక్షిణపార్శ్వే శయిత, తతఃకర్తా తామ్ “ఇ
 యంనారీషణిలోకమ్” ఇతిశాయయి శ్వాహిరణ్యశకలనిధానాదిక్రియాః
 కుర్యాత్ । దన్వతోరనయతరదమానాత్పూర్వం శ్మశానాన్ని నాశాత్పూ
 ర్వంవా అన్యశరిమరిణే అనుమరణే చరు చితి కుణ్డసంభవయన ప్రదక్షిణవ
 మసాగరోపస్థాన శాన్తి హేమాను మాసి కాబ్ది కాని సప్తేవ, హస్తసన్నర్జ
 న హిరణ్యశకల నిధాననగ్నప్రచాచ్ఛదన పాషాణవాస ఉదక తీలాదకపిణ్డ
 కోస్తరవృద్ధి నవబ్రాహ్మణ్యమౌత్సర్జన యోజనోదకున్భుర్రాధాని, తథిభదేమా
 సి కాబ్ది కానిచ వృథగేన । ఏకోద్దిష్టే సపిణ్డీకరణేవ మ్రేత హేమానార్హ్యనిమి
 త్తవరణ పిణ్డాఃపృథక్, ఏతయోర్వాసి కాదిమృత పాక హేమాను పిశ్చేదేవ
 విష్ణువరణ పిణ్డప్రదానాది సహైవ । పితృనాత్మవత్నీ పుత్రపౌత్రభ్రాతృ
 తత్పుత్రస్నుషా స్వస్మాణాం మధ్యే ద్వయోర్భవమానాంవా ఏకస్మిన్కాదినె
 మరణే పిత్రామ్యక్తక్రమేణ సంసారాదిక్రియాఃకృత్వా పితృద్వాదశది
 నే మాతుప్రయోదశదినే పత్నీదీనాం త్రివత్సరే సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్,
 ఏతేభ్యోఽనేయేషాం బహునామెకదినమరిణే మరణక్రమేణ క్రియాఃకు
 ర్యాత్ । పిత్రాదినామనేయేషాంచైకదినమంతేపిత్రాదీనాం పూర్వోక్తక్రమేణ
 సపిణ్డీకరణంకృత్వా తదనేయేషాం ఏత్యరాత్రై మాసికైస్సహసాపిణ్డ్యంకుర్యా
 త్ । పితృరాశౌచమధ్యే మాతృమరణే త్రివత్సరే వృథగే పితృఃపూర్వంమా
 తుఃపశ్చాత్సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్, మాతురాశౌచమధ్యే పితృర్మరణేపితృద్వా
 దశదినె మాతుస్త్రివత్సరే సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్ । రాత్రౌనవనాడి కామబ్రా
 హ్మణేభ్యో యథాశక్తిదత్వా ప్రణమ్యచానుజ్ఞాప్య దాహేమాదక పిణ్డదా
 నం ఎవనంజకుర్యాత్, పుత్రేత రేవరే ద్యుర్వపనం కారయేయః .

ఇతిప్రయోగదర్శనె పశ్చిమముఖాంతః .

అథకర్తాప్రయోదశవారనిష్కజనపునస్నునానస్తరంకణ్డాదుభరివా
 పయిత్వా పూర్వపతస్నుత్వాఽర్ధగ్రీవాపాకనిష్ఠపూర్వం గ్రామంప్ర

విశ్వ గృహద్వారే అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్య నగ్నప్రచాఢన
 నశ్రాధం కిరిష్యతి సజలబ్య దశదినపర్యాప్త తణ్ణులపూణం వస్త్రవే
 స్థితం కుశుం తమపరి ఘృగపూర్ణం సహిరణ్యం కాన్యపాత్రం నిధా
 య జలపాశ్రప్రదీప దక్షిణాతామూలసహితమితం నగ్నప్రచాఢనశ్రా
 ధం తుభ్యనుహం సంప్రదే ఇతికులీనాయ శ్రోత్రియాయ దత్వా నిమిష
 శ్రాణివిదశ్యాచమ్య అగ్నిముదకిం గోమయం గౌరసర్వపం గాం దూర్వాం
 ప్రవాళమక్షతా తైలమగ్నానమృతభంచస్పృష్ట్యా గోమయోపలిప్తం సం
 మృష్టం సప్రదీపం గృహంప్రవిశ్య యిష్టిదేశే ప్రాణాడితాగ్రీన్ద్రా
 స్తం దేశం గోమయోనోపలిప్య తత్రదూర్వాక్షతతణ్ణులానుదకమిశ్రాప్ర
 కీర్య స్వస్వస్త్వవోగృహాణాం శేషేషివంబోస్త్విత తందేశమభిమృశ్య గృ
 హద్వారస్యదక్షిణే వామేవాపార్శ్వే కుణ్డంఖాత్వా ప్రత్యద్వారాం దక్షి
 ణద్వారాం వా కుటీంకృత్వా2లజ్యత్య నవంవాసస్థిలాదర్భా కుం
 భంచ సశ్మహ్య తీర్థంగత్వా హస్తాపాదౌచ ప్రత్యాళ్య వస్త్రం సంశోధ్య
 స్నాత్వా తీర్థతీరే కుణ్డంఖాత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్యవా
 సఉదక తిలోదకప్రదానార్థం పాషాణస్థాపనం కిరిష్యతి సజలబ్య దర్భ
 వేష్టిగం పాషాణం కుణ్డేనిధాయ శిష్టిన్నముకగోత్రముకశర్మ వేత్రితాత్రా
 యాహితి ప్రైతమావాహయేత్ .

తతోజ్ఞానయగ్గనిష్ఠప్రథమం కణ్ఠాదుపరి వాపయిత్వా స్నాత్వా2
 ముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్య వాసఉదక తిలోదక ప్రదానాని కిరి
 ష్యతి సజలబ్య ఏకవాససోదక్షిణానుఖాసుకృదుపమజ్యోతీర్య సవ్యం
 జాన్వాచ్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రైతాయైతద్వాసఉదకం ద
 దామీతి త్రిగుణీకృతం సదర్భం నవంవాసస్వవ్యోజ్జరాభ్యాం పాణిభ్యాం
 కుణ్డేపీడయిత్వా పునరేవం నిమజ్య వాసఃపీడయిత్వా పునరప్యేవం నిమ
 జ్య వాసఃపీడయేయః । అశక్తాయగవదేవ త్రిర్నిమజ్య త్రిర్వాసఃపీడయే
 యః । అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రైతాయైతత్తిలోదకం దదామీతిక్రిం
 స్థిలోదకాజ్ఞాల్లీకదమ్యః .

అథకర్తా పూర్వోక్తప్రకారేణ సజలబ్య వాసఉదకతిలోదకాని
 దద్యాత్ । ఏవమహరహరాదశాహాజ్ఞాతయగ్గర్తాచ త్రిగ్వాసఉదకం ద

త్వాపూర్వపూర్వదినామ త్రో తరది నే మ్మైకై కాధి కాం స్థిలోద కాజ్ఞాల్క
 దమ్యః । అథకర్తా స్నాత్వా జలపూర్ణకుమ్భమూదాయ గృహం గత్వాస్వ
 యమేవ చరుంత్రవయిత్వాఽభిఘోయిత్వాస్య పునరభిఘోయ అముక గో
 త్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య వాసఉదక పిణ్డబలిప్రదానార్థం పాషాణంస్థాప
 నంకరిష్యతిసంకల్ప్య పూర్వఖాతమణ్డే దర్శేస్సంవేష్టితం పాషాణంస్థాప
 యిత్వా తస్మిన్నూర్వవత్ప్రేతమావాహ్య దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వా
 చ్య త్రిరాస ఉదకం దత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్యస్య
 ప్రథమేఽహని పిణ్డబలిప్రదానం కరిష్యత్ సజగల్భ్య కుణ్డస్య దక్షిణతఃప
 శ్చాద్వా దర్భానాం సంస్తీర్య తేషు చూర్జయ తాం మనుషితాప్రేతఇతిహ
 దకముస్సృజ్య ఫల మూలగుడశాక దధిక్షీర ఘృతేషు యద్వశదినం లభ్యతే
 తేననహ తిలమిశ్రమశ్శఖురప్రమాణం పిణ్డమణ్డపర్వమాత్రం బలిం చా
 ముకగోత్రాయముకశర్మణైప్రేతాయై తం పిణ్డం దదామీతి దర్శేషుదత్వోక్తా
 యాజ్ఞాలింబధ్వా అముకగోత్రాయముకశర్మణా ప్రేతైతం పిణ్డమువశేష్ట ఏతంబలి
 ముపతిష్ఠేత్సృజ్యపథాయ గర్భపుష్ప ధూపదీపాకాదత్వా చరుస్థాలీం ప్రత్యాశ్య
 తిలమిశ్రేణ తేనోదకేన పిణ్డమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య శేవంపిణ్డో పరిపూర్వ
 వమస్సృజ్య అనేయనాన్నేన వాయుసేభ్యో బలిందత్వా అపున దక్షిణాముఖ
 ఆకాశే పిణ్డముత్క్షిపేత్ । అథాముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యపకో
 త్రవృద్ధిశ్రాద్ధాన్యామరూపేణకరిష్యత్ సజగల్భ్య అమూన్యామరూపా
 నీ ఏకా త్రవృద్ధిశ్రాద్ధానిశ్రోత్రియేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యస్సంప్రదదెత్తి తిలా
 దకముస్సృజ్య త్రీణిశ్రాద్ధానిసదక్షిణానిబ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్ । ఏవమహ
 రహరాదశాహోద్వాస ఉదక తిలాదక పిణ్డబలిప్రదానానికుర్యాత్ । యస్మిన్
 నే యావన్తితిలాదకాని తస్మిన్దినే తావన్యేకా త్రవృద్ధిశ్రాద్ధానిదద్యాత్ ।

అథాముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య నవశ్రాద్ధమామరూపే
 ణ కరిష్యత్తి సజగల్భ్య ఏతం నవశ్రాద్ధం యస్తైకస్తైచిచ్ఛోత్రియా
 య సంప్రదదే త్తి తిలాదకముస్సృజ్య ప్రథమ దినాద్యేకాదశ దినానైషు
 పట్ను విషనుదినేష్వేకైకం నవశ్రాద్ధం దద్యాత్ । కుణ్డోపరి శిశ్యే ము
 ణ్డయే పాత్రద్వయే జలంక్షీరంచ నిధాయ అముకగోత్రాయముకశర్మణాప్రేత
 అత్రస్నాహీదం పిబేతి బ్రూయాత్ । ఏవం ప్రతిదినం నవంజలంక్షీరంచ

స్థాపయేత్ । దశమదివసర్యంతం యథాశిష్ఠత తథాప్రథమదివేవాస్థాపయేత్ । కాకాది పక్షిస్పృష్టే విదీర్ణేనాపిణ్డే పునఃపిణ్డందద్యాత్ । తద్వ్యతిరిక్తజన్తుభిశ్చ నాశూద్రైఃవా స్పృష్టే కృత్రుత్రియం కృత్వా పునఃపిణ్డందద్యాత్ । ఫలమూలాదికం ప్రథమదివే యద్ద్రవ్యం పిణ్డేనసహ దత్తం తద్ద్రవ్యం దశాహంతం దద్యాత్ । ద్రవ్యాలాభే చరుపాత్రవిపర్యాసే వా పూర్వదత్త పిణ్డబలీక పునర్దద్యాత్ । వాసావిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదకాని , కున్కుపిపర్యాసే పూర్వదత్తతిలోదకాని , గృహద్వారకుణ్డవిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదక పిణ్డబలిక్రద్దాని , కర్తృవిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదకాది క్రద్దానాని , తీర్థతీరకుణ్డవిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదక తిలోదకాని , తీర్థతీరకుణ్డస్థాపితపాషాణనాశే అన్యంపాషాణం “ ఆయాతు దేవస్సునునాభిః ” ఇతికుణ్డేస్థాపయిత్యా ప్రేతమావాహ్య “ యమాయినోమమ్ ” ఇతిలోకి కాగ్నౌ ముత్వా పూర్వదత్త వాసఉదక తిలోదకాని , గృహద్వారకుణ్డస్థాపిత పాషాణస్యనాశే పూర్వవత్పాషాణాన్త రస్థాపనం హేమానుంకృత్వా పూర్వదత్త వాసఉదకాదీనిక్రద్దానాని పునర్దద్యాత్ । పాషాణాన్తరే స్థాపితే నష్టపాషాణదర్శనే “ యమేభిర్యతమానే ” ఇతితచ్ఛత్రే వస్థాపయేత్ ।

దేశవిస్తరే స్థాపితపాషాణం గృహీత్వా దేశాన్తరంగత్వా తత్రతం స్థాపయిత్వా హేమానుంకృత్వా పూర్వదత్త వాసఉదకాదీని క్రద్దానాని పునర్దద్యాత్ । అథవాదశాహంతకృత్యమాకృత్యసమాప్య దేశాన్తరంగచ్ఛేత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్శనే షష్ఠాంశుండః .

— శ్రీ ఆధాఽస్థినశ్చయః శ్రీ —

దహనదినాత్పరే ద్యుర్భృతాహోద్దహనదినాద్వా చతుర్థదినేవా దశాహంతస్పిండికరణాద్వా పూర్వం వివనుదివేవాఽస్థినశ్చయనం కుర్యాత్ । క్షీరముచమ్మృరశాఖామాజ్యం బృహతీఫలం నీలలాహితసూత్రైః అశ్వనస్సికతాగకుమ్భా పలాశశాఖేద సంగృహ్య జ్యేష్ఠక్రమేణ శ్చ శానం గత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య అస్థినశ్చయనం కరిష్యఇతి స జూర్వ్య క్షీరమిశ్రేణోదకేనాచమ్మృరశాఖయా “ యా లేఅగ్నిమహ్నా

మ ” ఇతివత్సభిఃప్రతిమస్త్రీమస్థీన్యవోక్ష్య దహనదేశాద్దక్షిణతోఽగ్రా
 రాన్నియాహ్య ప్రజ్ఞాప్య పరిస్తీర్యాజ్యందర్శించ సంస్కృత్య పరిషిచ్య వా
 రణేనానేనవాపరణైన “ అపస్మజపునరగ్నే ” ఇతివత్సభిఃప్రతిమస్త్రీం
 హుత్వా అయుక్తైరుదకు మ్మై రేకేనవాకుమ్భేనాశేహణ్యస్థీన్యవోక్ష్యేత్ ।
 అథయస్యాంపునఃప్రసూతర్నస్యాన్తతరక్తావాపావిధవావాప్రైస్య పత్నీ
 వా సవ్యహస్తై నిలలోహితసూత్రాభ్యాం బృహతఫలం బధ్వా సవ్యేన ప
 దాఽపై నమాస్థాయ నేత్రైనిమీల్య సవ్యాభుష్టానామి కాభ్యాం దవ్తాస్థిశిరో
 స్థిచ “ ఉత్తిష్టాశస్తనువమ్ ” ఇత్యాదాయ నేత్రే ఉన్నీల్య కుమ్భేనిధాయ
 అంసాస్థిబాహ్వస్థిచ “ ఇనస్తపీమ్ ” ఇత్యాగాయనిధాయ పార్శ్వస్థి
 శ్రోణ్యస్థిచ “ పరఉతపీమ్ ” ఇత్యాగాయనిధాయచ ఉష్ణిస్థిజ్ఞాస్థిచ
 “ తృతీయేనజ్యోతిమాసంపిశస్వ ” ఇత్యాదాయనిధాయ పదద్వయాస్థి
 “ సంవేశనః ” ఇత్యాదాయనిదధ్యాత్ । స్వస్త్రి నేత్రైనిమీలాన్యస్థీన్యదా
 య ఉన్నీల్యకుమ్భే నిదధ్యాత్ । తతఃకర్తా సర్వాణ్యస్థీన్యదాయ కుమ్భేని
 ధాయ భస్మాభిసమూహ్య శరీరాకృతం కృత్వా ప్రైతస్య యుని-వృత్యర్థం
 పశ్చిభక్ష్యాశీదత్వా “ ఉత్తిష్టప్రేషి ” ఇత్యస్థికుమ్భమాదాయ పలాశ
 మూలే దర్భమూలే శమీమూలేనా గజప్రనాణం పురుషప్రనాణంవా గ
 తాంఖాత్వా ఆజ్యేన గన్ధతోయేనచాస్థీని సేచయిత్వా గర్తైకుమ్భం నిధా
 య మృద్భిర్గర్తం పూరయేత్, అథవా వస్త్రేణ కుశరజ్జ్వచ కుమ్భం వృ
 ణంబధ్వా గక్తా కావేర్యాది మహానదీషు వా ప్రనాహాదిషు పుణ్యతీర్థేషు
 వా ప్రక్షిప్య కుమ్భనుజ్జన కాలే అమనుర్వణసూక్తంజపేత్ । కుమ్భనిధాన
 దేశాన్పశ్చాద్దక్షిణోద్ధరతోద్ధ్నుం స్త్రీగార్తాఖాత్వా స్నానానం ప్ర
 థనుమదినవతుగర్హ్యేత్ । శ్వగర్తభ వక్ష్యాల్లేరస్థిస్సర్వేఅస్థిని పశ్చగవ్యైః
 ప్రత్యౌశ్య పశ్చావింశతకృచ్చాచ్చగ్రి వింశతకృచ్చాచ్చగ్రి త్రీశకృచ్చాచ్చగ్రి
 చక్ర మేణకుర్యాత్ । సూకరస్పగాల కుక్కుటసూతికా పక్షిభిశ్శవదేహ భ
 స్మాస్థిస్సర్వేశునాశవదేహ స్సర్వేశు పశ్చగవ్యప్రత్యౌశనం కృచ్చగ్రి
 యంచకుర్యాత్ । యద్యస్థిప్రనాహాభిహతం పాత్యద్భుష్ట వాతద్దేశమృదం
 వాఽస్థిస్థానేకృత్వా సశ్చయనంకుర్యాత్ । యదిసదేశౌనదీవాహ్రావోవా
 హ్రావోవాత్యైదాత్యైగత్వా సశ్చయనమస్త్రీంజపేత్

యదత్త శానాగ్నిర్నష్టసాన్వీడదాఽముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్యత్త శానాగ్నిసద్దానం కరిష్యతి సజులవ్య “అపహతాఅసురాః - శనోదేవీః” ఇతిద్వాభ్యాం తద్భష్టపోక్ష్య “అయంతేయోనిః” ఇతి సమిధిభష్టసమారోప్య “ఆజుహ్వనః - ఉచ్యుభ్యసన్” ఇతిద్వాభ్యాం లోకి కాగ్నా తాంసమిధమాథాయ ప్రజ్వాల్య పరిస్తీర్య ఆజ్యం దర్శించనంస్కృత్య సను న్ననుప్రదక్షిణం పరిషిచ్య “అయాశాచ్చగ్నేసి” ఇత్యేతయా “అగ్నిర్హోతా” ఇత్యనువాకేన ఏకానామతిం “బ్రాహ్మణవక హేమాతా” ఇతిదశభిః “మనోజ్యోతిః - యచ్ఛ ఆశ్చ నోమిందా - పునరగ్నిః” ఇతితిస్సభిః “భూరగ్నయే - భూరన్ననుగ్నయే - భూరగ్నయేవ” ఇతిద్వాదశభిర్వ్యస్తాభిసనుస్తాభిర్వాప్యహృతిభిః “అనాజ్ఞాతమ్” ఇత్యాదిభిశ్చమంతా వ్పూర్వవశిష్టిపిచ్య తస్మిన్నగ్నౌనభిచ్యయన హేమామంకుర్యాత్ ..

దశ మేఽహని సుహతీప్రేతస్య క్షుద్ధవతి తన్నివృత్యర్థం నిత్యోదకపిండదానానూర్వం ప్రభూతబలిం పశోద్వాక్కుర్యాత్ । అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య మహాక్షున్నివృత్యర్థం ప్రభూతబలిప్రదానం కరిష్యతి సజులవ్య కుణ్డస్య పశోద్దక్షిణతోవాదర్భా సంతీర్య తేషు పూర్వవత్తిలోనకముస్సృజ్య తేషుఅముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతాయ ఏతం ప్రభూతబలిందదామి ఏతాని నానావ్యజ్ఞానాని పృథుకాపూపఫలాన్యపతి స్థేతుపస్థాయ తదుపరిపూర్వవత్తిలోదకముస్సృజ్య తత్సర్వం పిండవదపునిక్షిప్య స్నాతాన్వాఽముకగోత్రాయుకశర్మణాప్రేతలస్త్వాత్పాశాదుత్తిష్ఠేతి హేమాణముత్థాప్య వస్త్రేణాచాచద్య కుణ్డేయవాప్రకీర్య మృద్భిఃపూరయిత్వా తీరకుణ్డేపేయం కృత్వాపాహణద్వయం పిండవదపునిక్షిప్యస్నాతాత్ । తతోజ్ఞాతయఃకర్తవ్య సర్వాజ్ఞవపనం కురుః । దశ మేఽహని శుక్రవారశ్చేక్షాతయఃపూర్వేచ్యుప్రత్రాస్త తస్మిన్నేవది నేవాపయేయః । ప్రతిదినముదకదానం కిర్తుమశక్తాజ్ఞాతయోదశ మేహని కనిష్ఠపూర్వకం సర్వాజ్ఞవపనంకృత్వా త్రింశద్వాసఉదకాని పశ్చిసప్తతి లాదకానిదదయః । మాతుర్దశాహమధ్యే తద్దీత్రాయాంవా పితృమరణేన వపనమ్ , పితుర్దశాహమధ్యే తద్దీత్రాయాంవా మాతృమరణే వపనంకార్యమ్ , మాతృదీత్రాంతంశేషాధారయేత్ । గర్భదీత్రామధ్యే మాతాపిత్ర

ర్మరణే మాతృపితృదీక్షామధ్యే పత్న్యాః ప్రసవేద వాపయేత్తచ్ఛేషం కే
 శాఢాధారయేచ్చ । సపిణ్డీకరణాత్పూర్వం పత్నీప్రసవేనవాపయేదిత్యేకే ।
 శ్రీపత్నాదిషు సపిణ్డీకరణే గర్భదీక్షాభావే తత్పూర్వం శుభదినే వాపయే
 త్ । మాతాపితౄర్మరణాబ్దే పత్న్యాం గర్భిణ్యాంచ ఆహితాగ్నేర్నకేశ
 శధారణమిత్యేకే । వివాహదీక్షామధ్యే మాతాపితౄర్మరణేవాపయేన్నత
 దన్యమరణే । జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యూతామహాదీనాం సంసృర్తా వణ్డా
 సాక్షాత్సారాభ్యజ్ఞతామూలమైథునాది వర్జయేత్ । మాతాపితౄచార్యస్వ
 పత్నీనాం యస్మిన్వాగ్రలే మరణం తదూర్ధ్వం పరేయ్యస్తత్రాగ్రాలాత్పూర్వం
 భోజనం నకుర్యాత్ । మాతాపితౄర్మృతాహాదివశ్యరాస్తం సపిణ్డీకరణా
 స్తంవా త్రైలాభ్యజ్ఞత్రారలవణ తామూల మధు కాంస్యభోజనపరాన్నా
 ధ్వగమన దస్తధావన ద్విభుక్తిప్రతిగ్రహగర్హపుష్పామితాశన ఖట్వాదిశయ
 నాని వజాయేత్ । అల్పంభుజ్జీతాధశ్శయిత । మైథునంబుతుకాలేఽపి వ
 జాయేత్ । మైథునేకృతే పితరో రేతఃకడఁచూడ్డా నిమజ్జన్తి రేతఃపిబన్తి
 చ । మైథునేకృతేకృచ్చిమ్, శుక్లోష్పతై కృచ్చిత్రయమ్, గర్భధారణే
 బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం కార్యమిత్యేతేర్నియమైస్సహ పుత్రాణాంకేశ
 ధారణమ్ । జ్యేష్ఠవ్యైవేత్యేకే । నియమైర్వివాపీత్యన్యే । ఆబ్ధికాదూర్ధ్వం
 శుభేనూసే శుభేదినేవపనమ్ । జ్యేష్ఠపత్న్యాం గర్భిణ్యాం కనిష్ఠపత్న్యాః
 ప్రసవేనవపనమ్ । కనిష్ఠపత్న్యాం గర్భిణ్యాం జ్యేష్ఠపత్న్యాఃప్రసవేనవాప
 యేత్ । జ్యేష్ఠానాం జ్ఞాతీనాం తత్పత్నీనాంచ మరణే కనిష్ఠైర్వపనం కా
 ర్యమ్ । అసన్నిధానైత్యేకే । దశాహతిక్రమే పితృనూన చతుష్టయేన కార్య
 మిత్యన్యే । తత్రాపిశుభేనూసేదినేచ కార్యమిత్యపరే । జ్యేష్ఠభ్రాతృ
 పితృవ్యూతామహా మాతులశ్చ శురాచార్య తస్తత్పత్నీనూశ్చ స్వస్మపి
 తృష్వస్మ జ్యేష్ఠస్వస్మ సపత్నీమూగ్ధాణాం మరణేనాస్తర్వా తత్ప్ర
 తియోగీ వాపయేత్ । అస్తర్వానపి సంసృర్తాచేద్వాపయేత్ । పత్నీమర
 ణాత్పరం శత్పిత్రోర్మరణేనపనమ్ । తస్యాఃపుత్రఃపుత్రీవాఽస్తిచేద్వపనం
 కార్యమ్ । అశుభనక్షత్రైశ్చారేకృతే పునశ్శుభనక్షత్రైశ్చారం కారయేత్ ।
 శిరసికృతలాసపతనే దద్ధమువాకేశేషు పశ్చిగవ్యేనకేశాః ప్రత్యక్ష్యావా
 పయేత్ । పితాపుత్రాభ్రాతరౌచ పకస్మిన్దినే శ్చారం ప్రాగ్భోజనంచ న

కుర్యాత్వామ్ । యప్తిన్వా సేపిత్రాదీనామాబ్దికంమాసికంవా కరోతి తచ్చాసే
తత్పత్యేవాక్షౌరంపరాన్నంచ వర్జయేత్ । గర్భవాణామాసత్రయాచూర్ధ్వం
క్షౌరం శవానుగమనం శవనిర్వరణం సముద్రస్నానం శ్రాద్ధఙ్గోజనం ప్రతిగ్ర
హం దూరయాత్రాం గృహారమ్భప్రవేశౌ దేవతాప్రతిష్ఠాం మైథునంచ
వర్జయేత్ । క్షౌరేకృతే బ్రహ్మహత్యా సమోదోషశ్చతివిజ్ఞాయతే .

ఇతి ప్రయోగదర్పణే సప్తమఃఖండాః

దశాహమధ్యే దర్శనచాగ్రీతోరన్యతర సమ్భవేపుత్రైతరోదశా
హస్తం కర్తవ్యదకపిణ్డేకోత్తర వృద్ధిశాగ్రీధాన్యాకృష్య దర్శాప్తయా
మాతూర్పర్వం సచాగ్రీవైనమయాతూర్పర్వంకుర్యాత్ । శ్రయోదశీక
లామాత్రయ క్తదినమరిణేపేవమ్ । దినద్వయేదర్శనమ్భవే మభ్యాహ్న
న్యాప్తియ క్తదర్శదినేవా దర్శశ్రాద్ధదినేవాకుర్యాత్ । దర్శాతూర్పర్వ
మేవ పుత్రాస్తదితరేచ సశ్చయినంకుర్యుః । దర్శాత్సచాగ్రీవైఃపరమే
వారభ్యకుర్యాత్ । దర్శాతూర్పర్వం సమావసేపి ప్రభూతబలి షాషాహో
థ్థావనేదశమదినపవ కుర్యాన్నన శ్రాద్ధాని తత్తదినపవకుర్యాత్ । పుత్ర
స్తుదశాహమేవకుర్యాత్ । జ్ఞాతయస్తు దర్శనచాగ్రీవ్యోరేవోదకంద
ద్యుః । సర్వత్రవపనపూర్వకమేవోదకందద్యుః । విదేశస్థశ్శ్రమఃమాతా
పితోర్గర్భరణం శుశ్రీత్వా దశాహమధ్యే సశ్చయినా తూర్పర్వమాగతః
సంసారాదావన్యేనకృతే అస్థినంసారం తదభావే ప్రతికృతినంసా
రంవాక్పత్వా శిరోమాత్రవపనం కారయిత్వా నగ్నవ్రచాచ్ఛదన సశ్చ
యినాతీతదిన వాసోదక తిలోదకపిణ్డేకోత్తర వృద్ధి నవశ్రాద్ధాని తదైవకృ
త్వాశ్చత్తదినేషు తత్తదినకృత్యంకుర్యాత్ । సశ్చయినాత్పరమాగతశ్చే
ద్దాహ సశ్చయినవర్జం పూర్వోక్తవత్సర్వంకుర్యాత్ । కనిష్ఠపుత్రేణ సప
తీపుత్రేణవా దాహోదికేకృతే సశ్చయినాతూర్పర్వం పరంవాఽగతోజ్యే
ష్ఠపుత్రఃఅతీతదినవాస ఉదక తిలోదకాదీని కృత్వా తాతాగ్రలిశాని తత్త
తాగ్రలేకుర్యాన్నపునదాహః .

కనిష్ఠపుత్రేణ దశాహకృత్యే కృతేదశమదినరాత్రావేకాదశాహే
అపరాష్టాతూర్పర్వంవాఽగతోజ్యేష్ఠపుత్రస్సర్వాన్యవపనంకృత్వా పృ

పోతన్నమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా తద్దినప్రభృతి దశాహ ముదకమాత్రం ద
ద్యాత్ । కనిష్ఠపుత్రైశాకృతే ప్రైతకృత్యే పూర్వోక్తకాల ఆగతోజ్యేష్ఠ
స్తద్దినచారభ్య దశమదినపర్యంతం దశాహకృత్యం కృత్వా ఏకాదశాహ
ఏకోద్దిష్టంకుర్యాత్ । అన్వేనసపిష్టాదినాదశాహస్తకృత్యేకృతే పూర్వో
క్తకాలఆగతంపుత్రసంపూర్ణదశాహనవపనాద్యేకోద్దిష్టాన్తా న్యైకాదశాహ ఏవకు
ర్యాత్ । అపుత్రస్య కృతసంపూర్ణస్య దశాహనుభ్యే సజ్జయనాత్పూ
ర్వం పరంవా ఆగతోముఖ్యకర్తా అతీతదినవానఉదక తిలాద కాదీనిదత్వా
తాతాగ్లికొద కాదీని తత్తతాగ్లేకుర్యాత్ । అన్వేన దశాహకృత్యేకృతే
పూర్వోక్తకాల ఆగతో ముఖ్యకర్తా వృషోత్పన్నమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా అ
త్యాశౌచవిధినా యావత్స్నానశౌచముదకందద్యాత్ । అకృతే దశాహకృ
త్యేదాహంబినా సర్వం తదైవకృత్వా వృషోత్పన్నమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా
యావత్స్నానశౌచముదకం దద్యాత్ । ఏకోద్దిష్టానైపుత్రైశాన్వేనవాకృతే
విదేశస్థసపుత్రసపిత్రోర్భరణం శ్మృత్వా వవనం కారయిత్వా దశాహముదకం
దద్యాత్ । సర్వత్రనూతాపిత్రోర్భర్తుశ్చపరణశ్రవణం చుత్రాణాంపశ్చాన్వ
శ్చ సజ్జయనాత్పూర్వంచేత్ప్రతాహాది దశాహశేషమ్ , సజ్జయనా
త్పరంచేచ్ఛ్రివణాది దశాహమాశౌచమ్ । పుత్రాణానున్వేషించ యా
వత్స్నానశౌచముదకదానమ్ , ఆశౌచేసత్యపి మృశాహాద్యే కాదశాహఏవై
కోద్దిష్టప్రాధమ్ , దశాహత్పరం శ్రవణే శ్రవణాదినాద్యే కాదశాహఏవ । స
పిష్టీకరణంతు సావ కాశత్వాత్త్రివత్తూదిషు కార్యమ్ । దశాహమధ్యఆగతేన
ముఖ్యకర్తా క్రియమాణేఽపి ప్రైతకృత్యే పూర్వచారభ్యప్రైతకృత్యేనాన్వే
నాపి యావత్స్నానశౌచముదకమాత్రం డెయమ్ , తౌహిత్ర సమానోద కా
భ్యామాదశాహమ్ , ఆశౌచానైశుభ్యర్థంబ్రాహ్మణానాం భోజనంచ కార్యమ్

అపుత్రస్య సపిష్టస్య కృతసంపూర్ణస్య దశాహత్పరం మరణశ్ర
వణే పునర్దహనం కృత్వా యావదాశౌచముదకం పిష్టంచదత్వా ఆశౌచానై
ఏకోద్దిష్టం పరేయస్సాపిష్ట్యించకు ర్యాత్ । కృతప్రైతకృత్యస్యతు ఉదకమా
త్రం దత్వా ఆశౌచానై ఏకోద్దిష్టం సాపిష్ట్యించకు ర్యాత్ । కృతైకోద్దిష్టస్య
ఉదకదానం సాపిష్ట్యించకు ర్యాత్ । వత్స గాత్పరంచేదేకస్మిన్దినే పునర్ల
హనోదకపిష్టాన్ సమాప్యద్వితీయేఽహ న్యేకోద్దిష్టం తృతీయే సాపిష్ట్యించకు

ర్యాత్ । దశాహశౌచినోదాహిత్రాశ్చ దశరాత్రం క్రియాగమయః । త్రి
రాత్రాశౌచినః పక్షిణ్యాశౌచినశ్చ త్రిరాత్రేణక్రియాగమయః । త్రి
రాత్రప్రత్యేకృత్యేతు ప్రతీదినం దశ వాసఉదకాని క్రమేణ ద్వాదశ త్రింశ
స్త్రీయస్త్రీంశ త్తిలాదకాని , త్రిణచతురస్త్రీణపిష్టాణ, ద్వేద్వే పకమే
కంచ నవరైధాని, ద్వితీయేఽహ్నిసంఖ్యాయనమ్ , చతుర్థేఽహన్యేకొద్దిష్ట
మ్, పంచమేఽహనిసాపిష్ట్యంకుర్యాత్ । దశాహస్త్రప్రయోగోర్యవేఅష్ట
మేఽహని చతుర్వింశతి వాసఉదకాని ద్విపక్షాశ త్తిలాదకాన్యష్టాపిష్టాణ,
నవమేఽహ్నిసంఖ్యనవరైధాన్యనన్యసర్వం యథా కాలం పూర్వోక్తవతుః
ర్యాత్ । అహరాశౌచినో బధుజనాశ్చ ద్వితీయేఽహ్నిసంఖ్యాయనోదకాదీని
పమాపయ్య తృతీయేఽహ్నికోద్దిష్టం చతుర్థేఽహ్నిసాపిష్ట్యంచకుర్యః । అపు
త్రస్య జ్యేష్ఠభ్రాతృః దశాంతరమరణశ్రవణేషణ్ణా సాత్పుర్వందశరాత్రేణ
తమార్ధ్వంత్రిరాత్రేణక్రియాగమయర్యాత్ , సర్వత్ర కాలాతిక్రమప్రతిమాసం
కృచ్ఛ్చక్రింకృత్వా తతఃక్రియాగమయర్యాత్ , మాతాపతృనూతామహేభ్యోఽ
స్యేషాం వత్సరాతపరం సంఖ్యాయనం శాన్తి హేమామంచ నకుర్యాత్ .

గృహ్యగ్నోవిద్యమానేఽనాగ్నినావిభిషణ్ణాహేగృహ్యగ్నినాప్యనుస్త్రీ
షణ్ణాహే అజ్వలైకల్య రాహే చణ్ణాలాది హతే సంఖ్యాయనమకృత్వా దశా
హఉదకపిష్టాసమాపనే ప కాదశాహేపకొద్దిష్టాకరణేచఅస్థిభిఃపురుషాకృతిం
కృత్వా గృహ్యగ్నినా శ్చ శానాగ్నినా వాపునసంసారంకుర్యాత్ , ఉ
భయోరభావే ఆగ్నిముత్పాదయేత్ । అస్థ్యభావే పలాశవృక్షైర్వాదర్భై
ర్వాపురుషాకృతిం కుర్యాత్ - శతావ్రింశతా శిరోదశభిర్ద్రీవాం వింశ
తోరస్త్రీంశతోదరం పక్షాశతాపక్షాశతేకైకం భాహుం తేష్యేవప
క్షాభిఃపక్షాభిరణ్ఘ్రీభీశ్చ పత్యాసప్తత్యైకైకం పాదం తేష్యేవపక్షాభిఃపక్షా
భిరణ్ఘ్రీరప్తాభిశ్శిశ్నం ద్వాదశభిర్వృషణంచ కల్పయిత్వోణా సూత్రేణ
సద్ధిషు సంవేప్య అముకగోత్రముముకశర్కాణం ప్రేతమస్యాం ప్రకృతకృ
తావావాహయామీత్యావాహ్యా సూఫయిత్వాఽలఙ్కృత్యాగ్నిముతా
ద్య సజ్జలవ్య పితృమేధం సర్వంకృత్వా తదభిష్ట అస్థిస్థానెకృత్వాస
ద్యసంఖ్యాయనం కృత్వా తత్పృష్ఠజలైప్రక్షిపేత్ .

కృత్తికారోహిణ్యాద్ధ్రాశ్చైషా పూర్వత్రయోర్ధరత్రయ జ్యేష్ఠా
మూలా రేవతీ త్రిపాదనక్షత్రాణి, శుభగ్రహాధిష్ఠితం జన్మత్రయం నన్దా
భద్రాచతుర్దశీ, గురుశుక్రవాసరౌ, శుభయోగం వలతీత ప్రైతకార్యేవర్జ
యేత్ । సోమబుధవాసరౌమధ్యమా, సజగ్రహేభరణీజ్యేష్ఠాచ గ్రాహ్య ।
భానుభౌమగురుశుక్రశనివాస రేషు నన్దాసుపూర్ణాసుపూర్వత్రయోర్ధర
త్రయపువ్యహస్త చిత్రాసుత్రిజన్మసుచ సజ్చయినం వర్జయేత్ । తతాగ్ర
లేనాత్యంతం శోధయేత్, కాలాతిక్రమేనవ్యగ్నిశోధయేత్ । నిర్దోషది
నాభావేభద్రాభూమిమ్, త్రిపాదర్థైహిరణ్యమ్, అక్షారకేననాస్వాహమ్,
గురౌవస్త్రమ్, శుక్రైరజతంచదత్వాల్పదోషగుణాధికేది నే బ్రహ్మ
ణాననుజ్ఞాప్య కర్మకుర్యాత్ । ప్రతిపక్షస్థ్యేకాదశ్యేనన్దాః, ద్వితీయాస
ప్తమీద్వాదశ్యఃశుభాః, పంచమీదశమీషజ్చదశ్యఃపూర్ణాః ।

పాపజ్ఞప్తనాశ్రమిక్షీబకుణ్డగోళకప్రాత్యేవిధర్మగర్భహస్తాస్త్య ఘాతనాం
చణ్డాలాదిభిర్బుధ్విపూర్వం హాతానాంచోదకదానమపి నకుర్యాత్, తే
చోదకమపినదమ్యః । మాతాపితృనూతామహ మాతామహీ జ్యేష్ఠభాగ్రి
తృపితృవ్యనూశులాచార్యోపాధ్యాయే భ్యోఽన్యేషాం దాహాదిసపిణ్డీకర
ణాంతకృత్యకరణే బ్రహ్మచారిణఃపునరుపనయనమ్, ఏకదేశకరణకృచ్చి
మ్ । సపిణ్డమరణే బ్రహ్మచారీనోదకం దద్యాత్ । సమావర్తనేకృతే తస్మి
న్వత్సరే మృతానాం సపిణ్డానాం త్రిరాత్రాద్యశౌచమనుష్ఠాయఉదకం
దత్వావివాహంకుర్యాత్ । వివాహమధ్యేయజ్ఞమధ్యేచ పిత్రోర్మరణే సంస్తా
రంకృత్వా స్నాత్వా వివాహయజ్ఞానైసజ్చయనాదిసర్వంకుర్యాత్ ।

ఇతి ప్రయోగదర్శనే అష్టమఃఖండః

దశమేహని వషనానస్తరం గ్రామశ్చ శానయోర్మధ్యే తత్రాసఘ్న
వేయత్రకుత్రాపివృక్షమూలేవోపవీతిశాన్తిహోమామంకరిష్యఇతిసజగల్ప్య
లొకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాగుదగన్తైర్దైత్యపరిస్తీర్యాగ్నేషశ్చాహ్నిహి
తమానడుహం చర్మతదభావే తదా కారం మృగచర్మ వాల్పస్తీర్యతస్మి న్యే
తసమానినోజ్ఞాతీః “ ఆరోహతాయర్జరసమ్ ” ఇతికనిష్ఠ పూర్వమారోహ్య
“ యథాహాన్యసుపపూర్వమ్ ” ఇత్యేతయాతా జ్యేష్ఠక్రమాతకల్ప
యిత్వా ఆజ్యంవారణదర్పయితప్రతిలామం సంస్కృత్య తూష్ణిం సమ

స్తం ప్రదక్షిణాగ్నిం పరిషిచ్య “ నహితేలగ్నే - అపనశ్శోశుచదఘమ్ ”
 ఇతిద్వాభ్యాం చతుర్వహీతం దర్విమూలేన హుతా వా సకృద్వహీతా వా
 “ అపనశ్శోశుచదఘమ్ - సుత్యేత్రియా - ప్రయద్భందితః - ప్రయదగ్నేః -
 ప్రయతైలగ్నే - త్వంహి - ద్విహీనః - సనస్సిష్ఠమ్ - ఆపసప్రవణాత్ - ఉ
 ద్వనాచుదగాని ” ఇతిదశభిశ్చహుతా వా అత్ర ప్రతిపాద్వాహాకారం కష్టిం
 శ్చిత్వాపత్రే దర్విస్థం హుతశేషమాజ్యం నిసీయదర్వాప్రహృత్యపూర్వా
 వదగ్నిం పరిషిచ్యాగ్నేరుత్తరతోలోహితమనడాహం ప్రాజ్ఞుభనువస్థా
 పయేత్ । తతోజ్ఞాతయః “ అనడాహమన్వారభామహే ” ఇతికనిష్ఠపూ
 ర్వామన్వారభ్య “ ఇమేజీవాః ” ఇత్యనడుహాసహ ప్రాచీందిశం గచ్ఛే
 యః । పశోచ్యద్యచ్ఛ కర్తావేతనశాఖామవకాంశ్చ సహగృహీతా వా తా
 భ్యానునడుత్పదాని “ మృత్యోఃపదమ్ ” ఇతి మార్జయగ్ తా వా జ్ఞాతే
 ప్రస్థాప్య “ జీవతాంమృతానానుస్తరం భవేత్ ” ఇతిమనసాధ్యాత్వా జ్ఞా
 తిభ్యోదక్షిణతః “ ఇనుఃజీవేభ్యః ” ఇత్యైవైవం స్థాపయిత్వా పాత్రస్థస
 మ్నాతాజ్యం జ్ఞాతిస్త్రీణామజ్జలీమ “ ఇనూనారీః ” ఇతినివయేత్ । తా
 సైనముఖం విమృజ్య “ యదాజ్ఞానమ్ ” ఇత్యక్షిణ్యజ్జీరణ , అథకర్తా “ య
 ధాత్వముద్భినత్సి ” ఇతిపృథివ్యామోషధీస్తగుం ప్రతిష్ఠాప్య దీపహస్తాః
 స్త్రీశ్చగ్రతఃప్రస్థాప్య తత్రవాగృహాడత్తర పూర్వాదేశేవా ఆనన్దఘా
 మం కరిష్యఇతిసజల్ప్య పూర్వావత్పరిషేచనాస్తంకృత్వా “ ఆనన్దాయ -
 నవైతత్ర ” ఇతిద్వాభ్యాం వారిణదర్వ్యగ్రేణ చతుర్వహీతం హుతా వా స
 ర్వాప్రాయశ్చిత్త మనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చహుతా వా దర్వాప్రహృత్య
 పూర్వావత్పరిషిచ్యాగ్నిముపస్థాయ గృహంగత్వా పుణ్యాహం వాచయ
 త్వా తేనజలేన గృహంపోక్ష్య యవోదనం వ్రీహ్యాదనంవా జ్ఞాతిభి
 ససహ “ యవోసి ” ఇతిభుజ్జీత .

ఆశౌచినోద్వివారభాజనం తల్పాదిశయనం మైథునంత్రారలవణతై
 లాభ్యజ్ఞ తామ్బూలాని వర్జయేరగ్ శ్రీతమయాచితంవాఽన్నం భుజ్జీరణ ।
 ఆశౌచినస్సూతకినశ్చ దానప్రతిగ్రహ దేవాలయప్రవేశ ప్రణామసమిత్తు
 ప్పదర్భజలాహరణ దేవతారాధనాధ్యయనాని వర్జయేరగ్ । పుత్రజననే
 శు నాభిక్ష్వస్తనాత్పూర్వం తప్తిన్దినేవామరణసమయేచ దానందద్యుః । ఉప

రాగేచయావన్మోచనం సానదానశ్రద్ధజపఘోషామాదికం కుర్యుః । మానసికం సద్వ్యాత్రయం వాచకమర్ఘ్యదానముస్త్రీకం ప్రాణాయామందశవారం గాయత్రీజపముపస్థానం ప్రైతకర్మచస్నాత్వార్ధ్రీవాససపవకుర్యుః .

ఏకాదశేహని గృహం గోమయేనోపలిప్య పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలేన గృహంపోక్ష్యవస్త్రాణిశోధనార్థం రజకాయదత్వా ప్రాతఃకాలే వృషోత్సర్జనం కుర్యాత్ “ ॥ శ్లో ॥ లోహితోయస్తు వణేన ముఖే వృష్టేచ పాణ్డురః । శ్వేతేఃఖురవిషాణాభ్యాం సవృషోనీలఉచ్యతే ॥ ” ఇత్యుక్తలక్షణం వా సర్వకృష్ణవర్ణం వాయథా సమ్భవవర్ణం వా ద్వివర్ణాధికం వర్ణాధికం వా వృషభముత్సృజేత్ । ఏకాదశేహని వృషోత్సర్జనాకరణేయదాకదాచితసపిణ్డీకరణాచూర్వం కుర్యాత్ । పతిపుత్రవత్యాఃస్త్రియాస్స గాం వృషభముత్సృజేత్ । పుత్రాసన్నిధానే భర్తాఽన్యోవా కర్తాచేద్యృషభమేవోత్సృజేత్ । అపుత్రాయా భర్తృమత్యాగోదానమాశ్రం కుర్యాత్ । అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్య పాపక్షయార్థం ప్రైతత్వపితౌచనార్థం వృషోత్సర్జనంకరిష్యతి సజుల్ప్య వృషభం సంస్నా ప్యాలంబ్య త్యయోయద్వైవతాభక్తస్తస్యతచ్చిహ్నం పశ్చద్వక్షిణపాదమూలే అగ్నితప్తేనాయసేన విలిఖ్య “ పితౄజ్ఞరూపః - తన్నస్తురీపమ్ ” ఇతిశ్వామస్త్రీక్రమేణ దక్షిణవామయోగకర్ణయోర్దక్షిణకర్ణేనాజపిత్వా “ ఋచాం ప్రాచీమ్ ” ఇత్యనువాకేన తిలమిశ్రజలం పాయయిత్వా “ ఏతంయవానమ్ ” ఇత్యనువాకేనాభిమన్త్ర్యితం గోమవిస్మజ్య ఏకోద్దిష్టవిధానేనయథాశక్తి బ్రాహ్మణానోభజయేత్ । వృషోత్సర్జనాశక్తౌ ఏకాదశ బ్రాహ్మణా భూజయేత్తదశక్తౌ తావన్వాత్రపర్యాప్త మామం వా హిరణ్యం వా బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ .

ఇతిప్రయోగదర్శనో నవమఃఖण्डః .

ఏకోద్దిష్టస్య తస్మిన్నేవదినే బ్రాహ్మణనిమన్త్రణమ్ , అన్యశ్రాద్ధస్యపూర్వేద్యుః । ఏకాదశాహ మధ్యాహ్నే అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్య అద్యైకాదశేఽహనేకోద్దిష్టశ్రాద్ధం కరిష్యతి సజుల్ప్యప్రత్యక్షభక్త్య విప్రస్య హస్తే జలం దత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణ ఇ

దమాసనమిత్యాసనార్థం దర్భా దత్వా పునర్జలం దత్వా ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధే
 ప్రతాధే భవతాక్షణికర్తవ్యఇతిహస్తే దర్భం దత్వా ఓంతథేతిప్రత్యుక్తే
 పాప్రోతు భవానిత్యానున్త్య ప్రాప్నువానీతి ప్రత్యుక్తే ఆయనవ్య
 తిరిక్తేన శబ్దానా గజపాదప్రమాణం వృత్తం కుణ్డంఖాత్వా గోమయేనో
 పవిష్య అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య పాద్యస్థానేఇదమాసనమితి
 కుణ్డే దర్భం నిధాయ ఇదమర్చనమితి తిలైరభ్యర్చ్య అముకగోత్రాయా
 ముకశర్మణే ప్రతాయేదం తేపాద్యమితి పాదయోగపాద్యం దత్వా జాను
 పర్యంతం జన్ఘాపర్యంతంవా పాదద్వయం ప్రత్యూశ్య స్వస్యచపాదౌప్రత్యూ
 థ్యాచమ్య ఆచాంతమాసనముపవేశ్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రే
 తాయాన్తశ్శుభ్యర్థమయం తేకృసరఃఆస్యశుభ్యర్థమిదం తేతామ్యుబమితితా
 మ్యుబలంచదత్వా శరీశుభ్యర్థమిదం తే అభ్యజ్ఞానమితి తేలేనాభ్యజ్యపాప
 యిత్యాపాత్వా లోకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణాప్రాగగ్రేర్దైర్ఘ్యప్రా
 గాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య ఉత్తరానుత్తరాదక్షిణానధరాకృత్వా అగ్నే
 ర్దక్షిణతో దర్భాసంస్తీర్య తేహేదమబ్జర మేక్షణమాదుమ్బరీందర్వీనా
 జ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీపాత్రం పునర్దర్పిం సపవిత్రమర్ఘ్యపాత్రం హవిఃపాత్రం
 తిలార్ సికతాఃనుధుగన్ధపుష్పాణిచైకైకి శస్పాదయిత్యాపకేనపవిత్రేణప్రో
 క్షణీరుత్పాయోత్తానాని పాత్రాణి ప్రోత్వాభ్యసంస్తారే హవిషసహ
 త్రిసవర్యగ్నికృత్వా దర్వ్యసంస్కార్య పవిత్రాన్తర్హితేర్ఘ్యపాత్రే “ ఆ
 మఆగచ్ఛతు ప్రేతో దేవయానా సముద్రా నలిలా నవగ్ధానస్త్రినృజై
 సర్వకామాకాలభ తేక్షీయమాణముపదుహ్యతామిహంప్రేతాయ తేర్ఘ్యం
 గృహ్ణామి ” ఇత్యర్ఘ్యంగృహ్ణాయాత్ । “ ఫేతాదేవయానా - ప్రేతా
 యై తేర్ఘ్యంగృహ్ణామి ” ఇతిస్త్రియాః । అర్ఘ్యంగృహ్ణాత్వా పవిత్రముద్ధృ
 త్య “ తిలారి సోమదేవతోగోనవోదేవనిర్మితః, ప్రత్యవద్భిఃప్రత్యవహిప్రే
 తమిమాకాలోకా ప్రీణయాహినః ” ఇత్యర్ఘ్యే తిలార్ ప్రక్షిపేత్ । ప్రే
 తామిమాకాలోకానితిస్త్రియాః । సవిత్రం నిధాయ “ మధువాతా ఋ
 తా ” ఇతిప్రత్యృచం మధుగుడంవాప్రక్షిప్య, “ సోమస్యత్విషిరసి ”
 ఇతిసర్వాజ్ఞాత్రీభిరభిమృశ్య “ అవేష్టాదన్దశూకాః ” ఇతితత్రయతిగ్భి
 దాదాయ “ నిరస్తంనముచేశ్శిరః ” ఇతివైముత్యాం నిరప్యావణపస్పృశ్య

“ శన్నోదేవి: ” ఇత్యఘృమభిమృశ్య గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య దర్భైర్దర్శ
 ర్వాచప్రచ్ఛాద్య “ అపహతా అసురా రిక్షాంసి పిశాచా యేషీయన్తి
 పృథివీమను - అన్యత్రైతోగచ్ఛన్తు యత్రాస్యగతంమనః ” ఇతితిలాన్ సిక
 తాశ్చ భుక్తిస్థానేప్రకిరేత్ “ యత్రాస్యగతంమనః ” ఇతిస్త్రియాః ।
 ఉదీర్తామవరఉత్పరాస ఉన్నధ్యమాగప్రేతసౌనుయః - అసుంయయియా
 వృకాముతజ్జస్సనోవతుప్రైతోహవేషు ” ఇతి అద్భిరవోక్షేత్ “ ఉదీర్తా
 మవరోత్పరోన్నధ్యమాప్రైతాసౌమ్యా అసుంయే యాయావృకర్తజ్ఞాసా
 నోవతుప్రైతాహవేషు ” ఇతిస్త్రియాః “ ఆయాహిప్రేతసౌమ్యాగమ్భీ
 రైఃపతిభిఃపూర్వైఃప్రజామన్తభ్యందదద్రయించ దీర్ఘాయుత్సంచ శత
 శారదంచ ” అముకగోత్రముమకశర్మాణం ప్రైతమావాహయామీతిదక్షి
 ణాముఖస్తిస్థన్నగ్నేర్దక్షిణతఃప్రైతమావాహయేత్ । “ ఆయాహిప్రైతేసౌ
 మ్యాగమ్భీరైఃపతిభిఃపూర్వైఃప్రజామన్తభ్యందదదతీరయించ ” ఇతిస్త్రి
 యాః । పూర్వవతాపదౌప్రత్యాభ్యాసే నివేశ్య పూర్వవన్నిమన్త్ర్య
 హస్తైశుద్ధోదకం ప్రదాయ పవిత్రం నిధాయ అముకగోత్రాయాముకశర్మ
 ణైప్రైతాయేదంతే అర్ఘ్యమిత్యర్ఘ్యం దత్వా పవిత్రమాదాయార్ఘ్యపాత్రే
 నిధాయ దర్భైర్దర్శవప్రచ్ఛాదయేత్ । అర్ఘ్యపాత్రాణి విమృతానినకు
 ర్వాత్, నోద్ధరేత్, నపునఃపూరయేత్, దర్వాదాయార్ఘ్యందద్యాత్ ।
 కృతానర్ఘ్యజలేసున్నేశోషణేవా “ ఆపోహిస్థామయోభువః ” ఇతి తి
 స్మభిః “ ఆమరగచ్ఛన్తు ” ఇతిమన్త్రేణచ పునరర్ఘ్యంగృహీత్వా తిలప్ర
 త్నేపాద్యాచ్ఛాదనాన్తంకృత్వా “ తతమ్మతపః ” ఇతిజుహుయాత్ । అ
 భబ్రాహ్మణాయ వస్త్రోత్తరీయ గన్ధ పుష్ప శయ్యాసనోదపాత్రకాంస్య
 పాత్ర దీపపాత్రాదీని గోభూతిలహిరణ్యాలజ్జారాదీనిచ యథాశక్తిం
 త్వా పూర్వవదర్ఘ్యం దత్వా గన్ధపుష్పాదిభిరగ్నిమభ్యర్చ్యగ్నిసమీపే
 దక్షిణత ఉదకుమ్భంచనిధాయ దక్షిణతఃప్రతిష్ఠితంహవిరభిఘాత్యప్రదక్షి
 ãం సమన్తముగ్నిం పరిషిచ్య అగ్నోకరిష్యామీతి పృష్టావ కురుష్వేతిప్రత్యు
 క్తై దర్వామపస్తీర్య మేక్షణేనహవిర్కథ్యాత్సకృదవదాయాభిఘాత్య అ
 ముకగోత్రాయాముకశర్మణైప్రైతాయ యమాయచస్వాహేత్యగ్నోదక్షి
 ణార్ధేహుత్వా అహవిష్యం స్వాహేత్యుత్తరభస్మనిహుత్వామేక్షణమగ్నో

ప్రహృత్య పూర్వవత్పరిషిచ్యచుతశేవమన్నం సవ్యజ్ఞానం భుక్తిపాత్రై
 వత్వా “పృథివీ తేపాశ్రమ్యోరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వాముఖేజుఃకాలామి
 బ్రాహ్మణస్య త్వా ప్రాణాహనయోర్జుఃకాలామ్యక్షితమసి మాన్యత్కేస్తా
 అము త్రాముష్మికలోకే ” ఇతి బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తేనాన్నవ్యజ్ఞానాది
 స్పర్శయిత్వా తస్య దక్షిణాఘ్రాస్తమనఖిప్రదేశమ్ “ ఇదంవిష్ణుః ” ఇత్య
 న్నేని వేశ్య పరిషేచయిత్వా ఆపోశనం కారయిత్వా “ ప్రాణేనివిష్టోఽ
 హృతంజుఃకాలామి ” ఇత్యాదిభిఃపఞ్చభిర్భుజ్జ్ఞానం సమీక్ష్య “ బ్రహ్మణి
 హుతత్వా హృతత్వాయ ” ఇత్యాత్మానం సమీక్ష్య యథాసుఖం జువస్వే
 త్యుక్త్వా అతఃపర్థ్వం భుజ్జ్ఞానం నవశ్యేత్ । భుక్తద్విజే అపేక్షితంపృష్టా
 సస్పన్నముక్త్వా ఆస్తుసస్పన్నమిత్యుక్తై శృప్తాసీతుక్త్వా తృప్తాష్టిత ప్రత్యు
 క్తై ఆపోశనం కారయిత్వా ఆచానై స్పదితమిత్యుక్త్వా ఆస్తుస్పదితమితిప్ర
 త్యుక్తై పూర్వవద్ధ్యుందత్వా తామ్బూల వస్త్రహిరణ్యోపానచఛత్రాదీని
 దక్షిణాంచదత్వా అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భాకానం స్తీర్య తేషుమార్జయతామ
 మపి శాస్త్రేత ఇత్యపోమార్జయిత్వా అముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతా
 యై తంపిండంచదామీత నాభికేరప్రమాణం పిండం దత్వా అముకగోత్రాయ
 కశర్మణా ప్రేతపతం పిండముపతీష్ఠేత్యుక్త్వా పాత్ర సక్ష్యాశనోదకేన పిండంశ్రి
 రస్రదక్షిణం పరిషిచ్య పూర్వనవ్తార్జయిత్వా అఘోముఖానిపాత్రాణికృత్వా
 తృప్యేతి త్రిరుక్త్వా పాత్రాణిపోత్యోత్తానానికృత్వా అక్షయ్యమిత్య
 క్త్వా అస్త్యక్షయ్యమిత ప్రత్యుక్తై అగ్నిసమీపే స్థాపితముదకుమ్భం దక్షి
 ణాంచదత్వా స్రణ్యుడక్షిణతామిత్యన్తా ప్యనువ్రజ్యప్రదక్షిణీకృత్యోప
 చాగానుక్త్వా తంవిసృజ్య భుక్తశిష్టాన్యన్నవ్యజ్ఞానానిపిండదర్భకాలామపా
 త్రాణిచాపుప్రక్షిప్య స్నాత్వా గృహంగత్వా పుణ్యాశం వాచయేత్ ।
 ఏ కాదశేవానిరవ్యస్యబ్రాహ్మణస్యచాఽతాభేదేశవిష్ణువాదౌవాలాకికాగ్నౌ
 “ యనూయసోమమ్ ” ఇతిద్వాత్త్రింశదాహుతీర్హృతపాయసేన దక్షిణా
 ముఖపితృతీర్థేన హస్తేనజుహుయాత్ । “ ఉదీరతామవరఉత్పరాసః ”
 ఇత్యస్తభిరగ్నిశ్చపురార్ధంవా జుహుయాత్ । హుతశేషేణాన్నేనపూ
 ర్వవత్పిండం దద్యాత్ । ఏవంప్రతిదినమేకైకం పిండంచత్వా ద్వాదశదినే
 స్రయోవింశదినే సప్తవింశదినేవా సపిండీకరితాత్పూర్వమేకాద్విష్టంకుర్యా

త్ . సూతకేపి మాతాపిత్రారేణ దశేహస్యేవైకోద్దిష్టం కుర్యాత్ , అన్యేషాం తు సూతకానై పూర్వోక్తదినే వ్యవస్థితమేకుర్యాత్ . పాషాణస్థాపన ప్రభూతబల్యేకోద్దిష్ట శాస్త్రాన్యహితాగ్నేర్దహన దినాచ్యుక్తదినేకుర్యాత్ , అనాహితాగ్నేర్మరణదినాద్యేకోద్దిష్టదినే . ప్రేతతృప్త్యర్థం నిమిత్తవ్యతిరేకేణ దశ బ్రాహ్మణా భోజయిత్వా తేభ్యోదక్షిణాందద్యాత్ . ఏకాదశాహవ్యసరిక్తదినేష్యేకోద్దిష్టశాస్త్రే , నవ్దాచతుర్థశ్యోరోహిణీపుష్యోత్తర ప్రాశ్నపద రేవతీ త్రిపాదనక్షత్రాణి స్వస్వచతుర్వింశతినక్షత్ర సప్తవింశ నక్షత్ర సన్నుత్యేను పాథక మేత్రవరసుమైతాగ్ని స్వస్వస్తీపుత్రయోశ్చ త్రిజన్మాని గురుశుక్రవాసరౌచ వర్జయేత్ . సోమబుధవాసరౌ మధ్యమా . సర్వేషుకర్తవ్యసు నిర్దిష్టకాలాసన్నువే స్వల్పదోషగుణాధికేకాలే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కర్తవ్యుర్యాత్ .

ఇతి ప్రయోగదర్శనె దశమఃఖండాః

ద్వాదశాహచారభ్యసప్తదశదినపర్యవైషు వట్సుది నేవ్యవస్థితమేదినే శ్రయోవింశది నెవాపావనెనమానేనమాసాదూర్ధ్వం పశ్చిదశమది నేవ్యవస్థితమేవా లేనేనమానెన తృతీయచతుర్థషష్ఠైకాదశసు మాసేవ్యవస్థితమేవా మాసే సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్ . రోహిణ్యుత్తరాషాస్త్రపద రేవతీఖణ్డనక్షత్రేషు చతుర్థశ్యాం రవిభౌమగురుశుక్రశనివారేషు స్వనక్షత్రాచ్చతుర్వింశే సప్తవింశేనక్షత్రే స్వస్వస్తీపుత్రయోశ్చ త్రిజన్మసుచ సాపిణ్డింసకుర్యాత్ . ఉక్తేషు ద్వాదశసు కాలేష్వకృతం చేదాబ్దికాయూర్వస్వస్కీ దినేకుర్యాత్ . ద్వాదశదినేదోషయుక్తేపికుర్యాత్ . శిష్టి శుక్రవారశ్చేన్నా తాపిత్రోర్వి నాన్యేషాం నకుర్యాత్ . వత్సరేతీతే కర్కటకు మృగయోరవ్యతరే మాసిరోహిణ్యాద్వాహస్తానూరాధేవ్యవస్థితమేకుర్యాత్ . తదాకృతాన్యపి షోడశశాస్త్రాని పునఃకృత్యా పాపిణ్డింకుర్యాత్ . తదామాతాపితృవ్యతిరిక్తానామేకోద్దిష్ట సోదకుమ్భ మాసిక సపిణ్డీకరణాన్యమేన హిరణ్యేనవాకుర్యాత్ . ఏకాదశాహే దర్శశ్చేదాహితాగ్నిః కర్తవ్యేర్ధ్యాహ్ని షోడశశాస్త్రాని సాపిణ్డించ కృత్యాన్వరాష్ట్రాపిణ్డి

కన్యాకుమ్భయోరితి పాతానరమ్ .

పిశ్యయజ్ఞం కుర్యాత్ । ప్రతిమాసం మృతాహే ద్వితీయమాసికా దీని సా
పిష్ట్యాత్పూర్వ మేకాద్విష్ట విధానేన పశ్చాత్పూర్వణవిధానేన కుర్యాత్ । ఆహి
తాగ్నేర్దహనతిథౌ ద్వితీయమాసికమన్యాని మరణ తథా కుర్యాత్ । ఊన
మాసికం త్రైపక్షికం చ దాహాది సప్తవింశదివాచ్ఛతుర్వింశదినాచోచ్ఛర్ధ్వం
కుర్యాత్ । ద్వాదశాహాదిషు సాపిష్ట్యేతదూర్ధ్వభావీని ద్వితీయాదీని మాసి
కాన్యాకృష్య సాపిష్ట్యాత్పూర్వం తస్మిన్నేవదినే కుర్యాత్ । త్రిపక్షాది
షుచేత్పూర్వం మృతాహే కుర్యాత్తునస్తత్తతాగ్నే వ్యపి కుర్యాత్ । కర్తా
పుంసువనసీనుస్త నానుకరణాన్నప్రాశనేషు ప్రాప్తేషు తదూర్ధ్వభావీని
మాసికాని సాపిష్ట్యాత్పూర్వమాకృష్యకృతాన్యపి పునరాకృష్య తత్పూ
ర్వప్రీకాదినే తత్పూర్వం మృతతిథౌవాకుర్యాత్తునశ్చ తత్తతాగ్నేషు
కుర్యాత్ । మాతాపితౄర్విన్నాఽనేయేషాముత్సవార్థమాకృష్యకృతానిపు
నశ్చ తత్తతాగ్నేన కుర్యాదిత్యేకే । సాపిష్ట్యం చాకృతం చేత్పూర్వప్రీకాది
నే తత్కర్తవ్యత్వాపరేమ్యుః పుంసువనాది కుర్యాత్ ।

పితృదీనాం త్రయాణాం మాతామహాదీనాం త్రయాణాం తత్స
త్సీనాం చ సాపిష్ట్యాదిత్రైధేషు పార్వణమాసాసనాగ్నౌ కుర్యాదన్యేషాం
లోకికే । మాతులాచార్య పితృవ్యాణాం జ్యేష్ఠభ్రాతృసీమస్తజస్యాప్యా
పాసనాగ్నావిత్యేకే । విభక్తేష్యపి పుత్రేషు జ్యేష్ఠపవసాపిష్ట్యం కుర్యాత్,
తస్యావత్తీక త్వే సవత్తీకోఽన్య కుర్యాత్, సర్వేషామవత్తీక త్వే జ్యేష్ఠ
పవ లోకికాగ్నౌ కుర్యాత్, కనిష్ఠాదివాక్యతం సాపిష్ట్యం జ్యేష్ఠపునఃకు
ర్యాత్ । పత్యైకృతం దౌహిత్రపునఃకుర్యాత్ । సమావోదకాదినాక్య
తం పునఃసాపిష్ట్యం కుర్యాత్ । ద్వాదశాహే పత్యైకం రజస్వలాయామపి
సాపిష్ట్యం కుర్యాత్, విచ్చిన్నాగ్నిస్తు కాలాంతరైః క్లింపన్థాయ కుర్యాత్;
వత్సరాంతరసాపిష్ట్యమాసికాద్భి కానితు రజస్వలాయామపి భార్యాయాం వి
రవ కాశత్యాద్యైర్భార్య ప్రతినిధిం కృత్వా అగ్నిం సన్ధాయ కృత్వా త
మగ్నిం విస్మజేత్ ।

శ్వసృషిణ్డీకరణం కరిష్యే పరేద్యుస్సాయం హుమామం హుత్వా
సాశ్మేభుక్తవదోభ్యై బ్రాహ్మణైభ్యోఽముక గోత్రస్యాముక శర్మణః ప్రేత
స్య శ్వసృషిణ్డీకరణం భవితా తత్ర భవద్భిః ప్రపాదగకరణీయభివిజ్ఞాప్య

శ్వేభూతే బ్రహ్మణానాహూయ తేహంపురతో యథాశక్తిదక్షిణానిభా
య ప్రణమ్య అశేషేహే పరిపద్భవత్వాదమూలే మయాసహపితా తామి
మాం యథాశక్తి దక్షిణాం స్వీకృత్య అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేత
స్య అద్యద్వాదశేఽహని సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యమూనమాసి కాదీన్యా
నాబ్దికపర్యంతాని పశ్చిదవైకోద్దిప్తశ్రాద్ధాని తత్తత్కాలాదాకృత్యకిర్తుకా
మోఽస్మితత్ర మేఽధికారసిద్ధిమనుగ్రహణ మాసి కాని యథా కాలమనుష్ఠి
తాని భూయానురిత్యనుగ్రహణేతి చ విజ్ఞాప్య తైరనుజ్ఞాతోఽముకగోత్రస్యా
ముకశర్మణఃప్రేతస్యాద్యద్వాదశేఽహని సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యమూన
మాసి కాదీన్యానాబ్దికపర్యంతాని పశ్చిదవైకోద్దిప్తశ్రాద్ధాని తద్వైరిణకరిష్య
ఇతి సజ్జల్ప్య ఊనమాసి కాదిమ క్రమేణపశ్చిదశబ్రహ్మణాప్రతాభే
వృత్త్వా వృత్తైకుణ్డేపాదాప్రత్యుత్త్య క్షనరాదీనిద్వాభ్యజ్య సామయి
త్వా అగ్నిప్రతిష్ఠాపనార్హ్య గ్రహణ భుక్తిదేశసంసారప్రతావాహనాదీ
నేకోద్దిప్తవత్కృత్వా దర్వాభిముపస్తీర్య హవిర్కథ్యాన్యైక్షణేన పశ్చిద
శభావాదాయాభిహార్య పూర్వవద్ధత్వా అహవిష్య హూమాదిపరిషేచ
నాంతం కృత్వా హుతశిష్టమన్నం సవ్యజ్ఞనం భుక్తిపాత్రైశ్చదత్వా పృథివీతే
పాత్రమితి ప్రతిపురుషముపస్పర్శయిత్వా ఆపోశనాది తామ్బూల దక్షిణా
దానాంతం కృత్వా అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భేషు పశ్చిదశపిణ్డేదత్వా శేషం
సర్వం పూర్వవత్కుర్యాత్ । పవం కర్తుమశక్తావానుశ్రాద్ధే క్రియమాణే ప
శ్చిదవైకోద్దిప్తశ్రాద్ధా న్యామరూపేణ కరిష్యఇతి సజ్జల్ప్య వరణపాదప్ర
త్యుత్తన గన్ధదానాదికంసర్వం హూమార్హ్య వర్జం కృత్వా బ్రహ్మణానాం
పురతఃపాత్రైశ్చ సోపసరమామం దత్వా అమూనామూని యుక్త్యభ్య
మహంసంప్రదదేనమమమరూపై రెభిశ్శ్రాద్ధైప్రేతయాపీభగవాన్ జనా
ర్దనఃప్రియతామితి తిలోదకముస్సృజ్య తామ్బూలం దక్షిణంచ దత్వాబ్రా
హ్మణాప్రస్థాప్య తతస్సపిణ్డీకరణం కుర్యాత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్శనై పకాదశఃఖండః ।

సపిణ్డీకరణాదికం సర్వం పార్వణశ్రాద్ధంచ వతుదేశఘటికానంతర
మారభ్య దశఘటికాను సమాపయేత్ । సజ్జల్పాద్యాసమాప్తేప్రాచీ

వాపీతమనన్యత్రాచనన స్రాణాయామాఘారసమిదాఘారహేమామాజ్య
భాగస్విప్రుకృతాప్రియశ్చిత్త హేమానపరివేషణాభిశ్రవణ ప్రదక్షిణ న
మసాగ్రానువ్రజనవిశ్వేదేవవిష్ణూపచారభ్యః । పూర్వంవిశ్వేభ్యాదేవే
భ్యఃఋజుభిరున్మైర్దైర్భ్యఃప్రాగైర్దుదగైర్వాప్రాజ్యుఖండజ్యుళో
చాదేవతేధేనప్రదక్షిణంకృత్వా, పశ్చిమేపితౄణాందక్షిణానైర్యున్మైర్ద్వి
గుణీకృతైర్దైర్భ్యఃపితౄతేధేనాప్రదక్షిణంకృత్వా, పశ్చిమిమిత్తస్యప
త్యవత్కృత్వాతతపశ్చాద్విశ్వేదేవవద్విష్ణోస్సర్వం కుర్యాత్ । పాద
ప్రత్యూశనం గర్జదానంచ పవిత్రపాణిర్నకుర్యాత్ । పరిశ్రితేదక్షిణాశ్రు
పణే గోమయేనోపలిప్తగృహశాశ్రిధం కుర్యాత్ । తత్రోత్తరపూర్వదేశే
హేమానుస్థానం తద్దక్షిణతపిష్ఠదానస్థానం తద్దక్షిణతపిత్రాదిభుక్తిస్థానం
తత్పశ్చాద్దైవానాం భుక్తిస్థానంచపరికల్పయేత్ । ప్రాజ్యుఖానుదగపవర్గా
న్విశ్వేదేవాః, ఉదజ్యుఖాః ప్రాగపవర్గాః ప్రాజ్యుఖాన్దక్షిణాపవర్గాన్వా
పిష్ఠాః, పశ్చిమాభిముఖం నిమిత్తం, తద్వద్విష్ణుంచనివేశయేత్ । కర్తాభో
క్తాచోర్ధ్వపుష్టాశ్రిణిధాగయేత్ । పాదుకోపానచ్చత్రాయుధరక్తవస్త్ర
మాహిషికవృషభీపతివాధుషికకుష్ఠిబధిరభిన్ననాసికమాజాఃరాన్నప
శ్యేత్ । ఉదక్యాసూతికాశౌచపతితప్రేతాన్నభోక్తృషణ్డపాషణ్డరోగినగ్న
కృకలాసవానరగ్రామసూకరశునకాన్నపశ్యేత్తైశ్చశాశ్రిద్దదర్శనం వర్జ
యేత్ । దస్తభావనశామ్బులత్రారాభ్యంగోపవాసాపదపరాన్నక్రోధ
హుజ్జ్వరత్పరావర్జయేత్ । పూర్వేద్యురపరేద్యుశ్చరాత్రిభోజనం మైధు
నంచవర్జయేత్ । చికిత్సకప్రేశ్యవృత్తికాణాన్ధబధిరహివాధికాజ్వరోగికునఖకు
ష్ఠిశ్యావదస్తకభృతకాధ్యామీభృతకాద్యాపకక్షీబపతితకన్యాదూషకా
భిశస్తమిత్రధుక్ప్రిశునసోమవిక్రయిపరనిన్దకమాతాపితృగురుత్యాగిస్తే
నశ్వశురస్యాలమాతులమాతులేయసపిష్ఠ్లోపాధ్యామీచార్యశిష్యాశ్రో
త్రియశవాసుగామినకపూర్వేద్యుశ్శాశ్రిద్దభుజంశాశ్రిద్ధకృతంచ అద్య
శోవాశ్రాష్టం కరిష్యమాణంచ శ్రాద్ధేననిమిత్తయేత్ । అశ్యేషాం
గుణాభావేగుణవస్తంసపిష్ఠనుపిభోజయేత్ । గుణాధిక్యేఫిగర్భవస్తంవి
ధురంచవర్జయేత్ । అశ్రోత్రియపితృకాచ్ఛాత్రియాదపిత్రోత్రియ
పితృకౌఽశ్రోత్రియోపిత్రేష్ఠః । పితృపుత్రాశ్రిభాశ్రితరావవర్జయేత్ ।

యస్సర్వప్రార్థం ప్రతిగృహ్య సజ్జయం కరోతి సత్తేనః । శక్తా సత్తా ముద్వాహం సన్యాసం వానకరోతి యోగధీతం వేదం త్యజతి యోగవర్ణాశ్రమ భర్తృహీనస్సనగ్నః , యోగిష్ఠోరన్యం దేవం పరత్యేనవా సమత్యేనవా మన్యతే యస్సద్గుణాత్వాగ్నీ యోజటాభస్మ రూద్రాక్ష లిక్లధారీ సపాపణ్ణః , యో బ్రహ్మ చర్యాదివ్రతీ రేతస్సముత్పజతి సోఽవకీర్ణి , యో భార్యాయాః పరపురుషసన్ధ్యం క్షుమతే సమాహిషికః , యో దశవర్షాధిక న్యాముద్వాహతే సవృషభీపతిః , యోఽనాపదివృథ్యా జీవతి సవాన్ధుషికః , యో విభవేనతి నదదాతిసత్రః , యో డహ్యార్థం కర్మకరోతి సమాగ్ధా రః , యో వ్యవహారేపక్షపాతం వదతి సకుకుటః , యో విత్తార్థం వత్సరత్రయం దేవపూజాంకరోతి సదేవలకః , ఏతాన్ సర్వాన్ శ్రాద్ధేవర్ణయేత్ । ఏతైర్లో మైర్విహీనాన్ శ్రోత్రియాన్ బ్రహ్మవిదలహితాగ్నిక్షాతూద్రాన్ సరహితాన్నిమన్త్రీయేత్ । “ మధువాతాః ” ఇత్యాది తృతీయం త్రిమధు , “ బ్రహ్మ మేతుమామ్ ” ఇత్యనువాకత్రయం త్రిసుపర్ణమ్ , “ అయం వావయః పవతే ” ఇత్యనువాకత్రయం త్రినాచికేతమ్ , “ మేధాదేవీ ” ఇత్యనువాక చతుష్టయం చతుర్మేధమ్ , “ బ్రహ్మణే బ్రాహ్మణమాలభతే ” ఇతి ప్రశ్నం సరమేధమ్ , “ సాక్షి హణ్యేస్త్వయజతే - ప్రజాపతీరశ్వమేధమస్పజః ” ఇతి ప్రశ్నద్వయమశ్వమేధమ్ , “ చిత్తిస్రుక్ ” ఇతి ప్రశ్నం బ్రహ్మమేధమ్ , “ పరేయవాంసమ్ ” ఇతి ప్రశ్నం పితృమేధమ్ “ మూద్దానం దివోఅరతమ్ ” ఇతి జ్యేష్ఠసామవాప్రతిదినం జపిష్యామీతి సజ్కల్ప పూర్వకం యః ప్రతిదినం జపతి తం నిమన్త్రీయేత్ । తుల్యగుణేషు యోవయసాశ్చికో యోవాదరినో యోవాశ్రాద్ధే భోక్తుమీషుతే తం నిమన్త్రీయేత్ । నిమన్త్రీణానన్తరమాగతం బ్రాహ్మణం విశిష్టం తాననుజ్ఞాపయ తైస్సహభోజయేత్ । విష్ణ్వర్ణే విశ్వేదేవార్థేవా వ్రత్యస్య బ్రాహ్మణస్య వాఽలాభే దేవతాసన్నిధౌ పాత్రం పాత్రద్వయం వా నిధాయ తప్తిన్నన్నవ్యంజ్ఞానాదీని దత్వా ఏకం బ్రాహ్మణం స్థానే నిమన్త్రీ శ్రాద్ధానై దేవతాసన్నిధౌ దత్తమన్నాదికనుగ్నాప్రక్షిపేద్బ్రహ్మచారిణేవాదద్యాత్ ।

— శ్రీ అథ భోక్తు నియమాః . ౬ —

శ్రాద్ధే నిమన్త్రీతోఽన్యత్ర గమనం మన్త్రోచ్చారణమథ్యయనమథ్యాపనం దానం ప్రతిగ్రహం శవానుగమనం భారీవహనం మైథునంచ వ

ర్జయేత్ । ఆమశ్రాద్ధం ప్రతిగృహ్య నాన్యశ్రాద్ధే భుజ్జీత । భుజ్జానో లవ
ణవృజ్జా నాదికం నకిళ్చిద్యాచేత । పృష్టైః పేక్షితం యాచేత । నదీయమా
నం నిరుద్ధ్యాదనతిస్పృష్టమన్నం నస్పృశేన్నిమన్త్రిత ఆబ్రహ్మన్నిత్యనువా
కిం భూజనేనియక్తో నమోచుద్దుభ్యాయచేత్యనువాకం విస్మష్టా వామదే
వాయ ననుభత్యనువాకం జపేత్ । సర్వం సశేషం భుజ్జీత యథాశిష్య
స్తథాదద్యాత్ । కన్యాశులేనోతోగ్రాచాత్పతితాద్వా లజ్జన ద్రవ్యేణశ్రా
ద్ధం నకుయాత్ ।

కదర్భిభేద కారవల్లీశ్రయ పనసోర్వారుక పటోల రక్తనాళ కూర్మ
ణ్ణ శ్వేత నిమ్మన నాళికే రాచ్యుత ధాత్రీ సింహీ వ్యాఘ్రీ ముద్గశ్యామాక నీ
వారప్రియద్దు గోధూమ మాష తిల యుద్రకన్ద మహాకన్ద శకుట కాళశాక మ
హాశాక పిచ్చాల చూతికా కారణ్య ద్రోణపుష్ప చక్రవర్తికా నారణ్య దీర్ఘమూ
ల కాశ్వకణ్ణ లికుచార్ద్రక వజ్రవల్లీయురస గుడ శరగరా హిణ్ణ గవ్యాని
శ్రాద్ధే గ్రాహ్యేణి ।

కూర్మణ్ణ బృహతీ యుత్రబృహతీ మధు కాలాబు కోశాతకీ శిగురీ త
ణ్ణులీయక కుసుమ్బ రక్తశాక కుమ్భితక శ్లేష్మా తక విమ్బువినపిణ్యాకో పో
తకీ కుఘ్నాథక రాజనూష చణక రాజసర్దప మాహిషావికాని శూద్రపతి
తాశౌచిస్పృష్టాని నీచైర్దత్తాని పురాతన భాణ్డపత్నానిత క్రోదశ్విన్నాధితాని
వజాయేత్ ।

శ్రాద్ధద్రవ్యం భూమావేన నిక్షిపేన్నశిక్యాదౌ । నిమన్త్రితం బ్రా
హ్మణం నత్యజేత్ । స్వయంమహాలయమకృత్వా అన్యమహాలయేనభుజ్జీత ।
అన్నవృజ్జా నాదికం దర్వాహస్తాభ్యాం దద్యాత్తైలపకర్షచుపకర్షం నతు ద
ర్వాన్య । ఆయసేన కాంస్యేనవా ఫాత్రేణ నకిళ్చిదపి తద్యాత్ । కదర్భి
పత్రస్పృష్టం నపాటయేత్ । నిషిద్ధేష్యపి ధినేష్యభ్యజ్ఞం కారయేత్ । స
జుల్పాసనాక్షయ్యేషు పత్యస్తమర్ష్యఫాద్యయోశ్చతుర్థ్యస్తమావాహ
నేద్వితీయాంతం గోశ్రంతామచకీర్తయేత్ । గణ్ధాదిదానేచతుర్థ్యస్తమితర
శ్రసమ్బుధ్యస్తం యుక్తచచ్చబ్దం భూయాత్ । భృగువాసరే ప్రథమా
షష్ఠ్యేకాదశీ త్రయోదశీచతుర్దశీషు రోహిణీ మఖా రేవతీషు త్రిజన్మసుచ
మహాలయంనకుర్యాత్ । సపిణ్డీకరణై క్రతుదక్షావస్త కాయాం కాలకామ్యా

నాస్తిశాస్త్రేవసుసత్యాఖ్యాకామ్యశాస్త్రే ధుయారుచీపార్వణశాస్త్రే పు
రూరవార్షవావితిదశవిశ్వేదేవాః । వసవఃపితరోరుద్రాఃపితామహోఆది
త్యాఃప్రపితామహోఇతిజ్ఞేయాః । శ్రాద్ధభేదేషు లిక్షవ్యత్యయేన వచనవ్య
త్యయేన శబ్దాన్తరనివేశేనవాతత్రమన్త్రానూహేత్ — “యత్రాస్యగ
తంమనః - యత్రాస్యగతంమనః - యత్రైహంగతంమనః” ఇత్యాది ,
“యేపార్థివాసఃపితుఃపితరః - యన్యైపితుర్వాతా” ఇత్యాది । హూమసు
న్త్రైష్వముష్టేపదస్థానేషు శాస్త్రోద్దేశ్యానాం శ్రయాణామైకైకస్య
శర్మద్వయోద్వయోర్మన్త్రయోర్భూయాద్యజ్ఞశర్మణస్వాహేత్యా
ది , పిన్దప్రదానమన్త్రైష్వసాశబ్దస్థానేపిత్రాదీనాం మాత్రాదీనాంచ క్ర
మేణశక్త్యాణి నామానిచ బూయాద్యజ్ఞశర్మశ్రీనామ్నిత్యాది .

ఇతిప్రయోగదర్పణేద్వాదశశఖణ్డః

అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య సపిన్దీకరణశాస్త్రం కరిష్య
ఇతిసజ్జలప్య విశ్వేదేవాధైద్యావిపాప్రితుఃపితృపితామహాప్రపితామ
హాధైత్రీకద్రవ్యస్య బ్రాహ్మణస్యనాలాభే విశ్వేదేవార్థమేకం పితుఃపిత్రా
ద్యర్థమేకం ప్రేతార్థమేకం విష్ణ్వర్థమేకంవృణుయాత్ । తేహంహస్తైష్వపః
ప్రదాయాసనార్థం దర్భాన్వామభాగే భూమాదత్వా పునరపఃప్రదాయ వి
శ్వేదేవాద్యధైభవతాక్షణికద్రవ్యఇతి తేహంహస్తైషు దర్భాదత్వా
ఓంతథేతితైఃప్రత్యుక్తేప్రాప్నోతు భవానిబూయాత్ , ప్రాపువా
నీతితేప్రతిబూయః । అథౌదుమ్బరేణాయ సవ్యతిరిక్తేనానేయవాశఙ్ఖ
నాఉత్తరే చతురశ్రం మధ్యే త్రికోణందక్షిణే వజ్రంలంచ త్రీకుణ్డానా
యామవిస్తారా తదర్థఖాతాకృత్వా గోమయేనోపలివ్య దర్భానం
స్తీర్య ఉత్తరేక్షతైరితరయోస్తిలైరభ్యర్చ్య ఉత్తరే విశ్వేహం దేవా
నాం మధ్యే పితౄణాం దక్షిణే నిమిత్తస్యోత్తరే విష్ణోశ్చపాదాప్రతూ
ళ్య స్వస్యచపాదౌ ప్రతూళ్యాచమ్యాచానైష్వాసనేహూపవిష్టైషు కృసర
ణామ్బూలానిదత్వాభ్యజ్యస్నాపయిత్వా తేష్వాగతేష్వగ్నిప్రతిష్ఠాప్య
పాక్రోయం నిధాయ “యేపార్థివాసఃపితుఃపితరః” ఇతిజపిత్వా అగ్నిం
పరిస్తీర్య దర్భ్యాదీని సాదయిత్వాఉపవీత్యగ్నేర్దక్షిణతతదగ్రాదర్భాన్

సంస్తీర్య తేషువిశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రం పవిత్రం యవాంశ్చవ్రయుజ్య ప్రాచీనావీతీ తత్పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాదర్భాసంస్తీర్య తేషుపిత్ర్యుపాత్రం పవిత్రం తిలా మధు సీకతాః హవిఃపాత్రద్వయమాహవిఃపాత్రద్వయమాదున్నురమెక్షణంచైకైకశసాదయిత్వా తత్పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాదర్భాసంస్తీర్య తేషుప్రేతార్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా ఉపవీతీ విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రోత్తరతో విష్ణ్వర్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా ప్రాచీనావీతీపాత్రప్రక్షణాది దర్శిసంసారాంతం కృత్వా ఉపవీతీ పవిత్రానైతే విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రే “శన్నోదేవీ” ఇతిజలంనినీయ పవిత్రముద్భవ్య “యవోసిధాన్యరాజానో వారుణో మధుసంయుతః । నిన్దోదస్సర్వపాపానాం పవిత్రమృషిభిఃస్తృతమ్” ఇతియవాప్రక్షివ్యపవిత్రంనిధాయ “మధువాతాఽఽతాయతే” ఇతిమధుగుడంవాప్రక్షిప్య “సోమస్యత్విషిరసి” ఇతినర్వాభ్రాభిభిన్నుశ్య “అవేష్టాదన్తశూకాః” ఇతితక్రసతితం తృణాదికమాదాయ “నిరన్తంనముచేశ్మరః” ఇతివైఙ్ముత్యాం నిరసాపడపస్పృశ్య “శన్నోదేవీ” ఇత్యర్ఘ్యమభిమన్త్య గణ్ధాభిరభ్యర్చ్య దర్భేర్దర్వాభివప్రచ్ఛాద్య, ప్రాచీనావీతీపవిత్రానైతే పిత్ర్యర్ఘ్యపాత్రే “ఆమ ఆగభస్తపితుఃపితరోదేవయావా సముద్రా సలిలా సవన్తానస్త్రియజ్ఞైస్సర్వకామాంబభన్తై క్షీయమాణముపదుహ్యతామిమాం పితుఃపితృభ్యావోగృహ్ణామి” ఇత్యర్ఘ్యం గృహీత్వా పవిత్రముద్భవ్య “తిలోసిసోమదేవత్యోగోసవోదేవనిర్మితః, ప్రత్నవద్భ్యఃప్రత్నస్వధయేహి పితుఃపితౄని నూలాంకాః ప్రీణయాహినస్వధానమః” ఇతితిలాన్నిక్షిప్య పవిత్రం నిధాయ మధుప్రక్షేపాద్యాచ్ఛాదనాంతం పూర్వవత్కృత్వా, ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే ఏకోద్దిప్తవత్కృత్వా, విశ్వేదేవవద్విష్ణ్వర్ఘ్యంకుర్యాత్ । అర్ఘ్యపాత్రాణ్యేకజాతీయానిభవేయః । ప్రాచీనావీతీ “అపహతాలసురాః” ఇతిపిత్రాదిభుక్తిస్థానే తిలాసీకతాశ్చ ప్రకీర్య “ఉదీరతామవర” ఇత్యద్భిరవోక్ష్య ప్రేతభుక్తిస్థానే ఏకోద్దిప్తవత్కృత్వా హువామస్థానం గత్వా విశ్వేదేవా పితుఃపితౄ ప్రాతంవిష్ణుం పూర్వణవదేకోద్దిప్తవచ్ఛావాహ్య పూర్వవత్పాదప్రక్షాళనం వరణంచకృత్వా, ఉపవీతీ విశ్వేదేవహస్తేశుద్ధోదకందత్వా పవిత్రంనిధాయ “యాదివ్యాఆపశపయసానమ్

భూవుః - యాలన్తరిక్షఉతపార్థవీర్యాః - హిరణ్యవణాయజ్ఞయాస్తాన
 ఆపశ్యంసోనాభవన్తు " విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదంవోఅర్హ్యమిత్యర్హ్యందత్వా
 అస్తవ్యమితి ప్రత్యుక్తేపునశ్శుద్ధోదకం దత్వా పవిత్రనూనాయార్హ్య
 పాత్రేనిధాయ దర్భైర్దర్పావప్రచ్ఛాన్య, ప్రాచీనావీతీ పీతుఃపితౄ
 దీనాం పూర్వవచ్ఛుద్ధోదకం పవిత్రంచదత్వా " యాదివ్యాః " ఇతి సు
 వ్తాన్తై అముకగోత్రాయాముకశర్మణై పీతుఃపితౄస్వధాననుసాన్వహే
 దంతేఅర్హ్యం అముకగోత్రాయాలముకశర్మణై పీతుఃపితౄన హోయేదంతేఅ
 ర్హ్యం అముకగోత్రాయాలముకశర్మణై పీతుఃప్రపితౄన హోయేదంతేఅర్హ్య
 మితివా, అముకగోత్రైభ్యఅముకశర్మభ్యఃపీతుఃపితౄపితౄన హోయేదంతే
 హేభ్యస్స్వధాననుసాన్వహేదంవోఅర్హ్యమితివాఽర్హ్యందత్వా పునశ్శు
 ద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాదనాన్తంకృత్వా, నిమిత్తాయైకోద్దిష్టవదర్హ్యందత్వా
 పునశ్శుద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాదనాన్తంకృత్వా, విష్ణుహస్తైశుద్ధోదకం పవ
 త్రంచదత్వా " యాదివ్యాః " ఇతిసువ్తాన్తై శాన్తినంరక్షకశ్రీనహావి
 స్తవేస్సాహేదంతేఅర్హ్యమిత్యర్హ్యందత్వా పునశ్శుద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాద
 నాన్తంకృత్వా గర్భపుష్పధూపదీపవస్త్రీభూమణాని గోభూటలహిరణ్యా
 నిచదత్వానిమిత్తాయవిశేషేణదత్వా పూర్వవదియంతేస్వధేర్హ్యందత్వా
 ప్రాచీనావీతీపరిధినిధానప్రభృతి ముఖాన్తంకృత్వా " ఉద్ధ్రియ శామ్ "
 ఇత్యానువ్రాణమ్ " యజ్ఞేపితుర్వాతా " ఇత్యన్నాహుతీః " స్వాహాపి
 తుఃపితౄ " ఇత్యాదిభిరాజ్యాహుతీశ్చ హుశ్వా, ప్రైశార్థంపక్వమన్నం
 వ్యజ్ఞానంచ పాత్రస్వయేనాదాయ ఏకోద్దిష్టవద్ధత్వా స్విష్టకృదాద్యగుర్వి
 పథానాన్తం కృత్వా భుక్తిపాత్రేషు తథుతశేవమన్నవ్యజ్ఞనాదికం నిధా
 య, విశ్వేదేవానాం పాత్రస్పర్శమ్, పీతుఃపితౄదీనామ్ " ఏవతేపీతు
 స్తత " ఇత్యన్నాభిమర్శనం పాత్రస్పర్శమ్, నిమిత్తస్య ఏకోద్దిష్టవత్, వి
 స్తోశ్చపాత్రస్పర్శమ్, " యజ్ఞైశ్చరోహవ్యసనుస్తకవ్య " " ఏకోవిష్ణుః "
 ఇత్యాదిభిస్త్రీలాదక మత్స్మిజ్యపరిషేచనాహోశన ప్రాణాహుతీః కారయి
 త్వా హస్తోదకం దత్వా భుజ్ఞానేషు పురుషసూక్తాదీని పితౄనూక్తవర్ణంబ్రా
 వయిత్యా ఆచారైషు పూర్వవదియంవస్తృప్రీతిత్యర్హ్యందత్వా " రోచయి
 త " ఇతిదేవా " స్పదితమ్ " ఇతిపితౄనావయిత్యా తామూలం

దక్షిణాంచ దత్వా గో భూ హిరణ్య వస్త్రా జ్ఞావిక దాసీదాన భూషణ వ్రీ
హి యవ మాష తిల దణ్డోపానచ్ఛత్ర కమణ్డలు యానాసన శయనోపధా
నైర్యథావిభవం సమూజ్య స్వస్తివాచయిత్వా హస్తైఃపూజకం దత్వా
అక్షయ్యమితుక్త్వా అస్త్యక్షయ్యమితుక్తే యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా స్వ
ధాం వాచఇచ్చఇతుక్త్వా వాచ్యతామితి త్రేఃప్రతుక్తేఽంస్వధేతుక్త్వా
అస్తుస్వధేతి ప్రతుక్తే భూమా కిశ్కేజ్జలం నిస్రావ్యాధోముఖం పాత్రం
విన్యస్య విశ్వేదేవాఃప్రియంతామితుక్త్వా ప్రియంతాం విశ్వేదేవాఇతి ప్ర
తుక్తే అన్నశేషైఃకింక్రియతామితి పృష్టే ఇష్టేస్సహభుజ్యతామితి విశ్వే
దేవైఃప్రతుక్తే “ దాతారోనోఽభివర్ధంతామ్ ” ఇతి ప్రార్థ్య “ దాతారా
వోఽభివర్ధంతామ్ ” ఇతి త్రేఃప్రతుక్తేఽధోముఖంపాత్రముత్తానం కృత్వా
ఉపవీతీ బ్రహ్మణాఽప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య ఉపచారానుక్త్వా పాదౌ
నిపీడ్య ప్రాచీనావీతీ “ వాజేవాజే ” ఇతి జపిత్వా, ఉత్తిష్ఠత పితరః ,
ఉత్తిష్ఠతైత, ఉత్తిష్ఠతవిశ్వేదేవాః, ఉత్తిష్ఠవిష్ణోఇతి క్రమేణ బ్రహ్మణాను
క్థాప్య ఉపవీత్యాద్వారమనున్రజ్య “ పత్రశాకాది దానేన ” ఇత్యాదిక
ముక్త్వా ప్రదక్షిణీకృత్యాగత్య ప్రాచీనావీత్యగేఽదక్షిణతస్త్రిధా ద
ర్భాఽసంస్తీర్య పూర్వదర్భేషు మార్జయంతాం మమపితుఃపితర ఇత్యాది
భిఃపశ్చిమదర్భేషు మార్జయంతాం మమపితృగృతర ఇత్యాదిభిః పితర్భ్యో
జలముస్సృజ్య, పతతై పితృస్తతేత్యాదిభిఃప్రతిష్ఠాదత్వా, మధ్యమ ద
ర్భేషు మార్జయతాం మమపితౄప్రేత ఇతి ప్రేతార్భ్యజలముస్సృజ్య అము
గోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయేతం పిండం దదామీతి ద్వాదశాంశులాయా
మమశ్వఖురఘాలం పిండందత్వా అముకగోత్రాముకశర్మణా ప్రేతపతం పిం
డుపతిష్ఠేతుకపథాయ బ్రహ్మణానుక్షాప్య పిండసంయోజనమర్ఘ్యసంయో
జనంచ కరిష్యఇతి సహజ్ఞ్య “ సమానోమస్త్రీః - సమానవతహతిః ” ఇ
తిద్వాభ్యాం ప్రేతార్ఘ్యజలం పిత్ర్యర్ఘ్యజలేనినీయ ప్రేతపిండం త్రేధావిభ
జ్య పిత్రాది పిణ్డానాం పురతోనిథాయ వైతరణీగోదానం కరిష్యఇతి సంక
ల్ప్య “ యమద్వారేపురేఘారే తస్మా వైతరణీనదీ । తాంతర్తుం గాంప్ర
దాస్యామి బ్రహ్మలోకజిగీషయా ” ఇమాం వైతరణీధేనుం తుభ్యమహం
సంప్రదదే ఇతిబ్రహ్మణాయదత్వా, “ మధువాతా ” ఇత్యాది “ మాధ్వీ

గాఁవోభవస్తునః " ఇత్యనైన " సజ్జచ్ఛధ్వమ్ " ఇత్యాది " యథావస్తు సహసతీ " ఇత్యనైనచ పితుఃపిత్రాదిపిణ్డేఃప్రేతపిణ్డఖిణ్డత్రయం సం సృజ్య " యేసమానాః " ఇత్యాది " శతంసమా " ఇత్యనైన పిణ్డానుపస్థాయ సంసృష్టేనార్ఘ్యజలేన మార్జయంతాం మమపితర ఇత్యాదిభిర్నార్జయిత్వా యే చవోఽత్ర ఇత్యాది గ్రాసప్రాశనాంతం పార్వణవత్కర్తవ్యం పిణ్డానపుప్రక్షిపేత్ । నమధ్యమపిణ్డో పత్నైర్నదద్యాత్ । సాత్వాగృహం గత్వా పుణ్యాహం వాచయేదిత్యేకే .

ఇతిప్రయోగదశానో ప్రయోదశాఖిణ్డః .

మాతృసపిణ్డ నేతు సజరల్పాదావముక గోత్రాయాముక నామ్నా ఇత్యాదిబ్రాహ్మణాత్, పిత్రాదీనేవ వృణుయాదావాహయేచ్ఛ । తేభ్యపవజా హుయాత్ । మార్జయంతాం మమమాతాప్రేతా, అముకగోత్రాయై అముక నామ్నైర్న ప్రేతాయై పతంపిణ్డందదామి, అముకగోత్రే అముక నామ్నైర్న ప్రేతే పతం పిణ్డముపతిష్ఠేత్ ఇత్యాది । ప్రేతపిణ్డభాగత్రయం పితుర్నాత్మాదిపిణ్డేస్సంసృజేత్, అన్యతస్సర్వం పూర్వవత్ .

అనుమరణేతు అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ఇత్యేకం ప్రేతపిణ్డం తస్యక్షిణతోఽముకగోత్రాయై అముక నామ్నైర్న ఇత్యేకం ప్రేతపిణ్డందత్వా పత్నైర్నర్వం భర్తృస్థ్యైనినీయ, తత్ " సమానోమన్త్రః - సమానీవ ఆ కూతిః " ఇతిద్వాభావం పిత్రాద్యర్హ్యైనినీయ, పత్నీపిణ్డం భర్తృపిణ్డేన సంసృజ్య తంత్రేధావిభజ్య పూర్వోక్తమన్తైః పితుఃపిత్రాది పిణ్డేస్సంసృజేత్, అన్యతస్సర్వం పూర్వవత్కర్తవ్యం .

కనిష్ఠాదినాకృతస్య సపిణ్డీకరణస్య జ్యేష్ఠాదినాపునఃకరణే విశ్వేదే వాగ్ధే పితుఃపితృ పితామహప్రపితామహాగ్ధే పిత్రగ్ధే విష్ణ్వగ్ధే చ బ్రాహ్మణాణాం వృత్త్యా ప్రేతవరణం ప్రేతశబ్దంచ విహాయ అర్ఘ్యపిణ్డసంయోజనసహితం సగ్వంకుర్యాత్ । విశ్వేదే వాగ్ధే పితృపితామహప్రపితామహాగ్ధే విష్ణ్వ చ బ్రాహ్మణాణాం వృత్త్యా ప్రేతవరణం ప్రేతశబ్దపిణ్డార్ఘ్యసంయోజనరహితం పార్వణశ్రాద్ధవిధినా సగ్వంకుర్యాదిత్యేకే .

పితామహాదినాం తత్పత్నీనాంచ సపిణ్డీకరణే యవ్యై పితుఃపితృర్నా

తేత్యాది, స్వాహాపితుఃపితుఃపిత్రే, ఏష తేపితుఃపితుస్తత, మార్జయంతాం
పితుఃపితుఃపితరః, ఏతత్తేపితుఃపితుస్తత ఇత్యాది । మాతామహాదీనాంతృ
త్సీనాంచ యజ్ఞేనూతుఃపితుగ్నా తేత్యాది । పితృవ్యగత్యతోఽయన్యైఃపితు
గ్నా తేత్యాది । భ్రాతృ తగ్నతోఽభారాభృత్రయోఃసుషాయాశ్చ
యజ్ఞేనూతేత్యాది । భర్తృవ్యజ్ఞేభర్తుగ్నా తేత్యాది । అతోఽన్యేషాం మాతు
లాదీనాం యజ్ఞేయజ్ఞశర్మణామాతేత్యాది । భగవీమాతృవ్యస్స పితృవ్య
స్స మాతులాన్యాదీనాం యజ్ఞేశ్రీనామ్నాభర్తుగ్నా తేత్యాది ।

మృతాహాదేకాదశాహాద్ద్వాదశాహాద్వా ఆరభ్య వత్సరాంతం సో
దకుమ్భశ్రాద్ధం ప్రతిదినం సపిణ్డీకరణాత్పూర్వమేకొద్దిష్టవిధానేన తదూ
ర్ధ్వంత్రిపురుషాద్దేశేనసశ్చల్పవిధానేనవిశ్వేదేవవిష్ణువరణావాహనహో
మస్వధానినియనవికిరపిణ్డప్రదానవర్జంకుర్యాత్ । అముకగోత్రస్వాముకశ
ర్మణఃప్రతలోకవాసజనిత్యుత్పన్నాశాన్త్యర్థం సోదకుమ్భశ్రాద్ధం సజ్క
ల్పవిధానేనకరిష్యత్సతి సజ్కల్ప్య పితృపితామహప్రపితామహాభామేకం
బ్రాహ్మణం వృణోత్పాదప్రత్యక్షన భుక్తిదేశసంసార గణపుష్పవిదాన
పాత్రస్పర్శాదినహితం భోజయిత్వా తామ్బూలం దక్షిణాం జలపూర్ణకు
మ్భంచదద్యాత్ । అథవామాసికాన్యదినే అతీతశ్రాద్ధాన్యాకృష్యానుశ్రా
ద్ధవిధానేనవాకుర్యాత్ ।

మృతాహాది సప్తవింశదినేభ్య ఊర్ధ్వంత్రిమది నేమా నమాసికమ్,
చత్వారింశదినాదూర్ధ్వం షణ్మాహసునిషమది నేమ త్రైపక్షికమ్, సప్త
త్వత్తరశతదినేభ్య ఊర్ధ్వందశమది నేమానమాణ్డాసికమ్, చత్వారింశత్స
త్తరత్రిశతదినేభ్య ఊర్ధ్వంషణ్చదశమది నేమానాబ్జికమ్, నవ్దాచతుర్దశీక
త్రికా భృగువాసర ద్విపుష్కర త్రిపుష్కర వ్యతిరిక్తది నేమకుర్యాత్ । భ
ద్రాణాం తిథీనాం భానుభౌమశనైశ్చరవారాణాం త్రిపాదనక్షత్రాణాం
మధ్యేద్వయోర్యోగోద్విపుష్కరః, త్రయాణాం యోగస్త్రిపుష్కరః ।
ప్రతిమాసం మృతతిథౌద్వితీయాదిమాసికానికుర్యాత్ । ఏకస్మిన్మాసేతిధిష్ఠ
య సమ్భవేపూర్వం ద్వితీయతృతీయాదికముత్తరమధికద్వితీయాధికతృతీ
యాదికంకుర్యాత్ । ఏవంద్వాదశమమృతతిథిషు గతేషు త్రయోదశ్యం
మృతతిథానాబ్జికంకుర్యాత్ । ప్రత్యజ్జంతన్వాసమృతతిథౌప్రత్యాబ్జికం కు

పశ్చిమదేశభిక్షుశ్చైతద్ధాన్యభూయామర్తు మమచ శ్రాద్ధకరణే అధికా
 రోఽస్త్వితి భవంతో మహాంతోఽనుగృహ్లాన్వితి ప్రార్థయేత్ । తేచ తథాస్తు,
 ప్రవర్తయ , కురుష్వ , అస్తుపాద్యమ్ , సుగణాః , ఇత్యాది సర్వత్ర ప్రతిపచ
 నం బ్రూయః । “ శ్రాద్ధభూమా గయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధ
 రమ్ । వస్వాదీంశ్చపితౄణాంధ్యాత్వా తతశ్శాస్త్రధం ప్రవర్తయే ॥ ” ఇత్యు
 క్త్వా తతైవధ్యాత్వా ప్రాజ్ఞుఖండపవిత్ర ఆద్యైత్యాద్యస్యాంతిథావిత్యస్తే
 అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃపితౄఃప్రత్యాభిక్తశ్రాద్ధంకరిష్యఇతి సజుల్బ్య
 అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య ప్రాక్తోయం నిధాయ దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య
 సవాగ్నిస్థానామి కాభ్యాం భూమింస్పృష్టా “ యేపాద్ధివాసఃపితరః ” ఇ
 తి జపిత్యా దక్షిణాప్రాగగైర్దైర్భిఃప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య ద
 క్షిణానధరాను త్తరాను త్తరా కృత్వా దర్వాదీని హవిః పాత్రమహవిః
 పాత్రం జేతైకశపాదయిత్యా పాత్రపోక్షణాది పరిధినిధానాంతంకృ
 త్యా ఉపవీత్యాఘార సమిధానాథాయ ప్రాచీనావీతీ ప్రాగాద్యప్రదక్షి
 ణం సమంతంపరిషేచ్య ఇక్షుమాథాయోపవీత్యాఘార హుతాహుత్యా
 అగ్నయేస్వాహేత్యుత్తర పూర్వాధేసోమాయ స్వాహేతి దక్షిణపూర్వా
 ధైఅగ్నయేస్వాహేత్యగ్నిమధ్యేచ హుత్యా “ విశ్వేదేవా శ్శుశ్రుత ”
 “ ఆగచ్ఛంతుమహాభాగావిశ్వేదేవామహాబలాః ” ఇతి ద్వాభ్యానుగ్నే
 రుత్తరతోదర్భేషు విశ్వాదేవానావాహ్యోననందత్వా యవోదకముత్సృ
 జ్య, ప్రాచీనావీతీ “ ఆయాతపితరః ” ఇతిమంత్రముక్త్వా అముకగోత్రా
 నముకశర్మణఃపితౄణానావాహయామీ త్యగ్నేర్దక్షిణతోదర్భేషు పితౄణా
 నాహ్య “ సకృదాచ్ఛన్నమ్ ” ఇత్యాసనందత్వా “ ఉర్జంవహన్తిః ” ఇతి
 తిలోదకముత్సృజ్య, ఉపవీతీ “ సహస్రశీషాపురుషః ” ఇత్యగ్నేరుత్తర
 తోదర్భేషు విష్ణుమావాహ్య “ పురుషవేదమ్ ” ఇత్యాసనం దత్వా య
 వోదకముత్సృజ్య, ప్రాచీనావీతీ “ ఉద్ధియతామగ్నోచక్రియతామ్ ”
 ఇతి బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య “ కామముద్ధియతాం కామమగ్నోచక్రియ
 తామ్ ” ఇతితైఃప్రత్యుక్తై పికన్తికపాత్రైహవిరపరన్తికపాత్రై లవణమి
 త్రంసూపాపూపవ్యజ్ఞానాదికంచానీయాభిఘర్వ దర్వాదీంసకృషపస్తీర్యా
 జ్ఞుష్టమాత్రంహవిర్కథ్యాద్విరవదాయ వజ్ఞావస్తీనాం త్రిరవదాయ సకృ

దభిఘార్య “ యన్యైమాతా ” ఇత్యాదిభిష్టడ్విఘ్నప్రతిమన్త ౧౦ దక్షిణతోఽగ్నేః పునరవదాయాభిఘార్యోపవీతీ ప్రాత్రస్థంహవిరభిఘార్యప్రాచీనావీతీ “ యేచేహపితరోయేచనేహ ” ఇతిహుత్వా “ స్వాహాపిత్రై ” ఇత్యాదిభిష్టడ్విఘ్నరాజ్యేనహుత్వా, ఉపవీతీ దర్వామపస్తీర్య ఉత్తరాధాదాద్ద్రామలకమాశ్రం సకృదవదాయ పశ్చాత్పస్తీనాంద్విరవదాయ ద్విరభిఘార్య “ అగ్నేయేసిష్టకృతేస్వాహా ” ఇత్యుత్తర పూర్వేహుత్వా, ప్రాచీనావీతీ దర్వామపస్తీర్య అన్యపాశ్రస్థంసూపాదికం సకృదవదాయాభిఘార్యఉదీచీనముష్ణంభస్మాపోహ్య తప్తికహుత్వా, పరిధీనాజ్యేన నిధానక్రమేణాభ్యజ్యలేపకార్యంకృత్వాసంప్రావహేమాహంహుత్వా, ఉపవీతీప్రాయశ్చిత్తహేమామంహుత్వా ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ పూర్వవత్పరిషిచ్య ప్రణేతామోక్షణంకృత్వా దక్షిణతోనిషాదితం బ్రాహ్మణం సంపూజ్య, ఉపవీతీ “ అగ్నేనయ ” ఇత్యగ్నే సూక్తేనాగ్నిముపస్థాయ బ్రాహ్మణావృణుయాత్.

ఇతిప్రయోగదర్శనో పశ్చాదశఃఖణ్డః.

బ్రాహ్మణహస్తై అపఃప్రదాయాముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రత్యాబ్జికశ్రాద్ధే విశ్వేషాం దేవానామిదమాసనమిత్యాననాథం దర్భా వామభాగే భూమాదత్వా పునరపఃప్రదాయ విశ్వేదేవాధైభవతాక్షణికర్తవ్యఇతిహస్తైదర్భాదత్వా ఓంతథేతి ప్రత్యుక్తే ప్రాప్తోతుభవానిత్యుక్త్వా ప్రాపువానీతిప్రత్యుక్తే ప్రాచీనావీత్యేవమేవ పిత్రాదీనపవీతీ విష్ణుంచవృత్వా గృహాఙ్గణే పూర్వదిగాభాగే ఉత్తరావనతేప్రాదేశనూత్రం చతురశ్రం గౌమయోపలిప్తై విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానేఇదమాసనమితిదర్భాన్నిధాయ ఇదమర్చనమిత్యుత్తరభ్యర్చ్య తద్దక్షిణేష్టడఙ్గులంవిహాయ తద్దక్షిణతోదక్షిణావనతే ద్వాదశాఙ్గులం వృత్తం గోమయేనోపలిప్తై ప్రాచీనావీతీ పితృపితామహప్రపితామహానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనమితిదర్భాన్నిధాయ తిలైరభ్యరోఽప్యవవీతీ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహాష్టాఃపాద్యస్థానే ఇదమాసనమితి చతురశ్రమణ్డలేదర్భాన్నిధాయాక్షతైరభ్యర్చ్యగౌమయసంయుక్తమాజ్యం విప్రపాదేష్యనులివ్య, విశ్వేభ్యో

దేవేభ్యశ్చదంపఃపాద్యమితు్యత్తరమణ్డలే, అముకగోత్రభ్యోఽముకశర్మభ్యః
 పితృపితృమహాప్రపితృమహాభ్యశ్చదంపఃపాద్యమితి దక్షిణమణ్డలే, శ్రా
 ద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణవే శ్చదంపఃపాద్యమితు్యత్తరమణ్డలేవిప్రపాదాప్ర
 త్యక్షస్వస్వస్వపాదాప్రత్యక్షమణ్డలస్వత్తరతతచమ్యవిప్రానపిత
 త్రైవాచమయ్య, ప్రాచీనావీతీ “అవహతాలసురాః” ఇతి పిత్రాది
 భుక్తిస్థానే తిలాక్షసకతాశ్చప్రకీర్య “ఉదీరతామవర” ఇత్యద్భిరవోక్త్య
 “యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసనుక్తవ్యభూక్తావ్యయాన్తాహరిశ్వరోత్ర తత్సన్ని
 ధానాదపయాస్తుసద్యోరత్యంస్య శేషాణ్యసురాశ్చసర్వే” ఇతిజపిత్యా
 సర్వశ్రుతిలాప్రకీర్య పూర్వపదాద్యన్తయోరుదకదానసహితమాసనం ద
 త్యావమ్య వస్త్రీయజ్ఞోపవీతగర్దపుష్పలఙ్కారధూపదీపవర్తుళపవిత్రద
 క్షిణాదత్వా గోమయాజ్యాభ్యాంచతురశ్రముపలిప్య తత్రాజ్యంనిస్రావ్య
 దర్భాన్నిధాయ తదుపరివామాగ్రాణికదళీపత్రాణి నిధాయ తేష్యాజ్యం
 నిస్రావ్య అన్నపాయససూపాపూపవ్యజ్ఞానాదిక్రమేణ దత్వాహుతశేష
 మన్నం పిత్రాదిపాత్రేషు దత్వాతదుపరిదర్భాన్నిధాయ విశ్వేదేవపుర
 తోదక్షిణంజాన్వాచ్య భగవతాపద్యజలేన ప్రణవవ్యాహృతీపూర్వయా
 గాయత్ర్యాన్మఙ్ఘ్రీక్ష్య “దేవసపితృప్రసువ” ఇతిప్రదక్షిణమన్నం
 పరిషిచ్య హస్తైజలందత్వా హస్తంగ్రహీత్వా “వృధివీతేపాత్రమ్” ఇ
 యన్నాదికం స్పర్శయిత్వా ఇదంవిష్ణురిత్యన్నే ద్విజాన్తాస్త నభాన్యప్రదే
 శంనివేశ్య స్వాహావిష్ణోహవ్యంరక్షస్వ అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్ర
 త్యాభిక్తశ్రాద్ధే విశ్వేదేవాదేవతా పతద్యోహవ్యం సవ్యజ్ఞానమిత్యాద్యు
 క్త్యా యవోదకముత్సృజ్య ప్రాచీనావీతీపిత్రాదీనాంపురతస్సవ్యంజాన్వా
 చ్య “ఏష తేతత” ఇతిత్రిభిర్నైస్త్రిపాత్రస్థా న్నవ్యజ్ఞానాదీని శ్రమేణాభి
 మృశ్యాన్నపోక్షణాది పూర్వపత్ స్వధావిష్ణోకవ్యంరక్షస్వేత్యాదిభే
 దేన సర్వంకృత్వా తిలోదకముత్సృజ్య, ఉపవీతీ విశ్వేదే వపద్విష్ణోశ్చ
 కృత్వా, ప్రాచీనావీతీ “యజ్ఞేశ్వరోహవ్య” “ఏకావిష్ణుః” ఇతిగోక
 ద్వయముచ్ఛార్య, అనేనబ్రాహ్మణభోజనేన భగవాన్విశ్వేదేవరూపీపి
 తృపితృమహాప్రపితృమహరూపీ శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణు రూపీ భగ
 వాజనాన్దనప్రియతామితి దర్భేషు తిలాక్షతోదకముత్సృజ్య, భగవతే

సమర్పితేనార్ఘ్యజలేన పరిషేవనం పాద్యజలేనాపోశనంచ కారయిత్వా
 “ప్రాణైనివిష్టోమృతంజుశాలామి” ఇతివర్ణభిః ప్రాణాహుతీఃకుర్వా
 నాణాసమీక్ష్య “బ్రహ్మణిమతత్త్వమృతత్వాయ” ఇత్యాశ్చానం సమీక్ష్య
 ప్రణవవ్యాహృతసహితాంగాయత్రీం మధువాతా ఇశ్మతృచం మధ్వితీత్రిద్యపి
 త్వా యథానుఖంజుషధ్వమితుక్త్యా వేష్టవాక్ రిక్తౌఘ్నా పితృసూ
 క్తాపావమానాదీంశ్చ భవతో భుజ్ఞానాక్ యావచ్ఛక్యం శ్రావయిష్య
 ఇత్యనుజ్ఞాప్య శ్రావయేత్సుక్తై భుజ్ఞానాననవేక్షమాణ ఉపవీతీపూర్వోక్తి
 మున్త్రాకృతేత్ | భగవన్నివేదితమేవాన్నాదికం దద్యాత్ | భగవతేనను
 ద్వితాన్యాచమనీయా ర్హణీయాదీని భగవదభిషేకజలంచ పానార్థం దద్యా
 త్ | భుక్తవత్సుద్విజేషు ప్రాచీనావీత్యపేక్షితంపృష్ట్యా పూర్వవగ్దాయ
 త్రాదీన్యక్షన్నమీమదవైతచజపిత్యా సమృన్నమితుక్త్యాఽస్తుసమృన్న
 మితిప్రత్యుక్తై తృప్తాఃస్థేతుక్త్యై తృప్తాఃస్థ ఇతి ప్రత్యుక్తేపితృదేవయో
 గ్న కేవ భువంసమోప్రిత్య తత్రదర్భాకాసంస్తీర్య తేషుతలాదకముత్సృ
 జ్య అన్నవ్యజ్ఞానాదికం జలేనాష్టావ్య “యేఅగ్నిదగ్ధాః” ఇతితత్రఽగ్నిశ్చ
 దుపరి పూర్వవత్రిలోదకముత్సృజ్యోపవీత్యావమ్య భగవత్పాద్యజలేనా
 పోశనం కారయిత్వాచావైషు తామూబుందక్షిణాంచదత్వాస్వామినఃఅ
 ప్షికాదివసే అముకగోత్రమముకశర్కాణం పితరముద్గిశ్యకృతం ప్రత్యాజ్ఞిక
 శ్రాద్ధం యథాశాస్త్రానుష్ఠితం గయాశ్రాద్ధఫలదమక్షయ్య తృప్తికరం
 చభూయాదితిభవన్తోఽనుగృహ్ణాన్వితిప్రాధ్య తథాన్వితిప్రత్యుక్తై అన్న
 శేషేషింక్రియతామితిపృష్ట్యా ఇష్టైసహభుజ్యతామితిప్రత్యుక్తైదాతా
 రోనోఽభివర్ధంతామితిప్రాధ్య దాతారోనోఽభివర్ధంతామితి ప్రత్యుక్తై ఓంస్వ
 థేతుక్త్యా అస్తుస్వధేతిప్రత్యుక్తై భూమాకింజ్విజ్జలంనిస్రావ్య “స్వాదు
 పంసదః” ఇత్యాదిజపిత్యా ఉపవీతీ ప్రణమ్యోష్ఠాయ “అగ్నిరాయుష్మా
 క్” ఇత్యాదిభిరాశీర్వచనేకృతే “ధన్యావయంభవత్పాద రజఃపూతమి
 దంగృహమ్ | అనుగ్రహశ్చయ్యుష్మాభిఃకృతోస్తాసుదయాభుభిః” ఇత్యా
 ద్యుపచారానుక్త్యా, ఉత్తిష్ఠతపితరః, ఉత్తిష్ఠతవిశ్వేదేవాః, ఉత్తిష్ఠవిష్ణోఇ
 తిదర్భాన్వారముఖైన బ్రహ్మణానుష్ఠాప్య ప్రస్థాప్య “వాజేవాజే” ఇ
 త్కజపిత్వా ఆసీమాన్తమనువ్రజ్య “పశశాకాదిదానేన క్షైశితాయాయమీ

దృశాః । తస్మై శజాతం చిత్రేషు విష్ణుత్యక్తుస్తుమర్హథ ॥ మన్త్రహీనంక్రి
యోహీనం భక్తిహీనంద్విజోత్తమాః । శాస్త్రధంసమూర్ఖతాంయాశు
ప్రసాదాద్భవతాంసుమ ॥ అద్యమెసఫలంజన్మభవత్పాదాబ్జవద్దనాత్ । అ
ద్యమెవంశజాస్సర్వే యాతావోఽనుగ్రహాద్భవమ్ ” ఇత్యుపచారానుక్త్వా
ప్రదక్షిణీకృత్యాగత్యప్రాచీనావీత్యగ్నేర్దక్షిణతోద్వేధాదర్భాసంస్తీర్య
పూర్వదర్భేషు మార్జయంతాం మమపితరశ్చ త్యాదిభిఃపశ్చిమదర్భేషు మా
ర్జయంతాం మమమాతరశ్చ త్యాదిభిర్దక్షిణావవర్తం తిలోదకముతస్సృజ్యహుత
శేషైర్భుక్తశేషైశ్చాచననవశ్చ నాదిభిస్తలమిశ్రైర్ముష్టిప్రమాణం కుక్కు
టాంజప్రమాణం వా పిండవట్రంకృత్వా పూర్వదర్భేష్వేతతైతతేత్యాదిభిః
పశ్చిమదర్భేష్వేతతైతమాదిత్యాదిభిఃపిండవట్రందత్వా యేచత్వామను
యాశ్చ తస్మాద్విత్తిచపిండమూలేదర్భేషు ప్రతిపిండంలేపంనిమృజ్య పూర్వ
వత్తిలోదకముతస్సృజ్య యేచవోక్రేపిప్రాదిపిండ్యా యాశ్చవోక్రేతిచ
ప్రాదిపిండ్యా తేదవహంతామితిపిత్రాదిపిండ్యా తాశ్చవహంతామితిమాత్రా
దిపిండ్యా తృప్యన్తుభవన్తశ్చపితృపిండ్యా తృప్యన్తుభవత్యశ్చతిమాతృపిండ్యా
తృప్యత తృప్యత తృప్యతేత్యుభయపిండ్యానువస్థాయ ఉదకపాత్రందక్షిణేహ
పైనిధాయ సవ్యేనపాణిసాపిధాయ తిలమిత్రేణతేనోదకేన పుత్రాక పా
త్రానిభ్యుభయపిండ్యాపితృతీర్థేన త్రిరప్రదక్షిణంపరిషిద్య పిండ్యావస్థానపా
త్రం హోమపాత్రాణిచావాళిచక్రత్వా తృప్యత తృప్యత తృప్యతేతిమ
న్త్రీంయావచ్ఛాసమావర్త్య పాత్రాణిప్రాత్య ద్వన్వముత్తానానికృ
త్వా పిండకరిణశిష్టం గ్రాసమాత్రమన్నం ప్రాణేనివిష్టామృతంజుహోమి
బ్రహ్మణిసుతిత్వామృతత్వాయేతిప్రాశ్య ఉపవీత్యాచమ్య మధ్యమపిండోప
తైషపత్తిభ్యాం పత్తిభ్యోవావిభజ్య ప్రతిభార్యంమన్త్రీమావర్త్య జ్యే
ష్ఠక్రమేణదద్యాత్, తాః స్వంస్వంభాగంప్రాశీయః । అక్షతయోవైగ
తరక్తాయై రజస్వలాయై గర్భిణ్యై వధ్వాయై వైవరిణ్యైచ మధ్యమపిండం
నదద్యాత్ । ప్రసూతాయైపత్నైషత్తాసంనదద్యాత్ । పత్యభావెజలె
ప్రక్షిపేత్ । తతఃపరమ్య స్వశేషభూతేనమయేతిగద్యంపద్యంవాఽనుసన్ధా
య భగవదర్పణంకుయాత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్పణే పోడశఃఖండ్ః.

మాతృశ్రాద్ధేతు “ ఆయాతపితరః ” ఇతి పితౄణానావాహయేత్ ,
 “ యశ్చైమాతా ” ఇత్యాదిభిఃపిత్రాదిభ్యోజుహుయాన్తా శ్రాద్ధీన్ వృణు
 యాత్ “ ఏష తేమాతః ” ఇత్యాదిభిరన్నాభిమర్శనం పిత్రాదీనాం మాత్రా
 దీనాంచ పిండప్రదానం కుర్యాత్ । పితృవ్యశ్రాద్ధే పితృవ్యపితామహప్రపీ
 తామహాధైవ్యుయాత్పితృపితౄణానావాహయేత్పితృగపిత్రాదిభ్యోజుహు
 యాత్ । జ్యేష్ఠభ్రాతృశ్రాద్ధే జ్యేష్ఠభ్రాతృ పితృపితామహాధైవ్యుయా
 త్ , భార్యశ్రాద్ధే భార్యమాతృపితామహాధైవ్యుయాత్ , ఉభ
 యత్ర పిత్రాదిభ్యోజుహుయాత్ । భర్తృశ్రాద్ధే భర్తృ తత్పితృపితామ
 హాధైవ్యుయాత్ “ యశ్చైభర్తృతా ” ఇతిజుహుయాత్ । మాతా
 మహాశ్రాద్ధే మాతామహమాతుగపితామహమాతుగప్రపితామహాధైవ్యు
 యాత్ “ యశ్చైమాతుర్తాతా ” ఇతిజుహుయాత్ । యోయోజీవతితం
 తం విహాయ వరణాదికుర్యాత్ । యేభ్యోజుహూతి తేభ్యస్తత్పత్నీభ్య
 శ్చ పిండప్రదానం కుర్యాత్ । కన్యభ్రాతృ భగినీపుత్ర మాతులాచార్య
 దీనాం శ్రాద్ధం సజగల్బపథానైః । భ్రాతృధే భగిన్యధై ఇత్యేకైకోద్దిప్త
 మ్ , ఆవాహనఘోషామ వికిర పిండప్రదానవర్జం కుర్యాత్ । ఏకముద్దిశ్యక్రి
 యమాణమెకోద్దిప్తమ్ , త్రీనుద్దిశ్యక్రియమాణం పార్వణమ్ । తయోరేక
 స్త్విదినే సంయోగే పూర్వం పార్వణం కృత్వా పశ్చాదేకోద్దిప్తం కుర్యా
 త్ । మాతాపితృశ్రాద్ధసంయోగే పూర్వం పితృశ్రాద్ధం కృత్వా ప
 శ్చాత్తాతృశ్రాద్ధం కుర్యాత్ । దార్మికాబ్ధికయోర్యోగే పూర్వమాబ్ధి
 కం కృత్వా పశ్చాద్దార్మికం కుర్యాత్ । సోదకుమ్భ మాపికయోదర్శన
 జాగ్రన్యోర్దర్శనపరాగయోశ్చయోగే సోదకుమ్భదార్మికే హితాన్వయా
 సికనజాగ్రన్యూపరాగశ్రాద్ధానికుర్యాత్ । దార్మిక మాపికయోద్దార్మిక
 సోదకుమ్భయోదార్మికాబ్ధికయో రాబ్ధిక సజాగ్రన్యోరాబ్ధికోపరాగ
 యోర్యోగే శ్రాద్ధద్వయమపి కుర్యాత్ । అతోఽన్యేషాం యోగే దేవతా
 భేదే నిమిత్తభేదేవా శ్రాద్ధద్వయం కుర్యాత్ । పాకారమ్భాత్పరంకర్తుః
 వరణాత్పరం భోక్తుశ్చాఘసమ్భవేఽపి శ్రాద్ధం కుర్యాత్ , అఘీశ్రాద్ధప
 దార్థం నస్పృశేత్ , అఘరహితేన పరివేషణం కారయేత్ , భోజనానన్త
 రం గృహాన్తరాదాహృతే నోదకేనాచామేత్ । పాకారమ్భాత్పూర్వమపి

తస్మిన్ కది నేజన నేమరణేవా ఆసన్నే నిరవకాశశాస్త్రైవ ప్రాప్తే మదీయ
మిదం వస్తుజాతం పితృర్థమితి నిర్దిశ్య అఘరహితస్య హృదైదర్భం ప్రదాయ
తేన సజ్జల్పవిధానే నోపవీతినాశాస్త్రం కారయేత్స్వయం తత్ర ప్రాచీ
నావీతముపవీతంచకుర్యాత్ । అత్యంతాశక్తావప్యేవం కారయేత్ । ఏకాద్వి
ష్టేన పిణ్డీకరణేచ నిమిత్తస్య షాడైకొద్విష్టనిమన్త్రితనిమిత్తానాం మధ్యేప
కస్యద్వయోర్భూతానాం వా భోజనవేళాయాం వసునేజాతే పాత్రముద్భ
వ్యశుద్ధింకృత్వా పూర్వంఘాపితేఽగ్నౌ ప్రేతమావాహ్య ఆసనాదిభిరభ్య
ర్చ్య ప్రాణాయాం స్వాహేత్యాదిభిః పఞ్చాన్నాహుతీర్చనాయసోమమితి
మన్తేరితద్వాత్రింశదన్నాహుతీస్తావతీరాజ్యాహుతీశ్చ హుత్వా బ్రాహ్మ
ణానాం తామూర్బలక్షణాదికం దత్తోద్వాత్స్వస్య తస్మిన్ కది నే ఉపోష్య పరే
ద్యురేకోద్విష్టం సాపిణ్డ్యం షాడశం నా పునఃకుర్యాత్ । సాపిణ్డ్యాదిపార్వ
ణశ్రాద్ధేపితృర్థం నిమన్త్రితస్య వసునే తస్మిన్ కది నే ఉపోష్య పరేద్యుఃపున
శ్శాస్త్రం కుర్యాత్ । భాస్త్రాద్యేకోద్విష్టశ్రాద్ధే ప్యేవమ్ । పితామహ
స్య వసునే పాత్రముద్భవ్య శుద్ధింకృత్వా పూర్వంఘాపితేఽగ్నౌ వసుకగో
త్రమముకశర్త్తాణం పితామహ మావాహయామీత్యావాహ్యముకగోత్ర
స్యాముకశర్త్తాణం పితామహ స్వేదమాసనమి త్యాసనాదిభిరభ్యర్చ్య ప్రాణ
యస్వాహేత్యాదిభిః పఞ్చాన్నాహుతీర్హుత్వా అముకగోత్రాయాముకశ
ర్త్తణే పితామహాయస్వాహేతి ద్వాత్రింశదన్నాహుతీర్హుహుయాత్ । ప్ర
పితామహస్య వసునేతు తమావాహ్య తస్మై పూర్వవజ్జహుయాత్ । పితృ
వ్యాదిశాస్త్రైవేవమూహ్యమ్ । పిత్రీనాం త్రయాణామప్యేకపవని
మన్త్రితశ్చేత్తస్య వసునే పునశ్శాస్త్రం కుర్యాత్ । పిణ్డప్రదానాత్పూర్వ
మగ్నినాశే తస్మిన్ కది నే ఉపోష్య పరేద్యుఃపునశ్శాస్త్రం కుర్యాత్ । భుజ్జ్ఞా
నానాం మధ్యేద్వయోర్భోజనపాత్రయోరనోద్దకాది సంసగ్గణోచ్ఛి
ష్టే తావుభాభాజనాద్విరమేతామ్ , కర్తా ఉపోష్య పరేద్యుఃపునశ్శాస్త్రం
కుర్యాత్ । అన్యతరోచ్ఛిష్టాభావే తదుద్విష్టపాత్రం నిసృత్యగోమయేనో
పలిపాన్యపాత్రం నిధాయ తస్మిన్నన్నాదికం పరివివ్యతత్పరిషేచయిత్వా
భోజయేత్ । హస్తసోచ్ఛిష్టే తం ప్రక్షాళయేత్ । అనోన్యగాత్రసంస్ప
ర్శే పాత్రస్థమన్నం భుక్త్వా అప్తశతం గాయత్రీజపం కుర్యాత్ । భుక్తిమధ్యే

దీపనాశే సూర్యం ధ్యాయంతః పాణిభ్యాం భాజనపాత్రం గృహ్ణాన్తఃపున
 ద్దీపేప్రజ్వలితే భోజనపాత్రస్థమేవాన్నంభుజ్జీర్ణం । విభక్తేష్వపి భ్రాతృ
 ఋ ప్రథమాభిక్తపర్యంతం జ్యేష్ఠపుత్రపవకుర్యాత్తదాధ్యం సర్వేఽపి పృ
 థకృష్ణకురుః । అవిభక్తాపి భిన్నస్థాన గతాశ్చేష్ట త్యాభిక్తదాత్మా
 దికం పృథకృష్ణకురుః । ఏవం నిత్యం నైమిత్తికంచ శ్రాద్ధం యథాశక్తి
 కుర్యాత్ । తేనప్రీతాఃపితరఃపశుపుత్రాది కాక భోగాకప్రయచ్ఛన్తి, అ
 కరణే పశుపుత్రాది హీనోభవత్త్వేతి శవన్తి, సర్వేఽపినిష్ఠన్తి, శరీగావై బ
 హూన్నర కాననుభూయ బహుజన్తసు చక్షాలోభవతి ।

పితృస్సాపిణ్డ్య మాసికాబ్దికాదిషు తత్తద్విశ్వేదేవార్థే ద్వావిశ్రాపి
 త్రైధే పృథ్వీన్వా పితృమహార్థపవం ప్రపితృమహార్థపవం విష్ణ్వర్థమేకమే
 త్తమస్తాదృశద్వాదశవా బ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । అథవా, “ శ్రాద్ధంనవిస్త
 రేతాన్ప్రజ్ఞః ” ఇతిపవనాద్విశ్వేదేవార్థే ద్వాపితృద్యర్థ ఏకైకం విష్ణ్వ
 ర్థమేకమేవం షడ్బ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । ద్రవ్యస్యబ్రాహ్మణస్యవా
 లాభే విశ్వేదేవార్థమేకం పితృపితృమహాప్రపితృమహార్థమేకం విష్ణ్వర్థమే
 కమేవం శ్రీబ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । విష్ణ్వర్థేవిశ్వేదేవార్థేవా ద్రవ్య
 స్యబ్రాహ్మణస్యవాలాభే దేవతాసన్నిధౌ పాత్రం పాత్రద్వయంవానిధా
 య తస్మిన్నన్నపశ్యజ్ఞానాదికం నిధాయ శ్రాద్ధావై తదన్నమగ్నౌ ప్రక్షిపే
 ద్భ్రాహ్మణాచారిణేవాదద్యాత్ । నిమన్త్రణానన్తరం విశిష్టోబ్రాహ్మణఃకతశ్చై
 త్తాననుజ్ఞాప్య తైస్సహతంచ భోజయేత్ । ప్రవాసే అగ్నిభావే ఆప
 త్సువా మాసికాబ్దికదగ్గశ్రాద్ధవ్యతిరిక్తశ్రాద్ధంతీర్థశ్రాద్ధం చామనకుర్యాత్ ।

ఆనుకూపేణ శ్రాద్ధం కరిష్యేతి సజ్జలప్యి వరణ పాదప్రత్యక్షన
 గర్జదానాది కృత్వా బ్రాహ్మణానాం పురతస్తజ్జల శౌక దధి క్షీర ఘృతాది
 కం నిధాయ అనేనామశ్రాద్ధేన భగవాన్జనార్దనఃప్రియతామితి తిలోదక
 ముత్సృజ్య తామూబలం దక్షిణాంచదద్యాత్ । ఏవమేవ హిరణ్యశ్రాద్ధమ్,
 తజ్జలదిప్తానే హిరణ్యంనిదధ్యాత్ । అథవా పిణ్డప్రదానకూపేణ శ్రాద్ధంక
 రిష్యఇతిసజ్జలప్య మార్జయంతాంసుమపితరశ్చత్యాదిభిఃపిణ్డప్రదానంకుర్యా
 త్ । అథవా ఫలైర్హులైర్వాకుర్యాత్ । అథవా ఉదకుమ్భరూపేణ శ్రా
 ద్ధం కరిష్యేతి సజ్జలప్యి వరణాదికృత్వా జలపూర్ణా కుమ్భా సదక్షి

ణాననూచానేభ్యోదద్యాత్ । అథవా శ్రాద్ధం మస్త్రీరూపేణ కరిష్యఇతి సజ్గుల్బ్య దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య శ్రాద్ధమన్త్రానినీయాత్ । అథవా తిలతర్పణరూపేణ శ్రాద్ధం కరిష్యఇతి సజ్గుల్బ్య పిత్రాదీంస్తర్పయేత్ । అథవా ఉపవాసరూపేణ శ్రాద్ధం కరిష్యఇతిసజ్గుల్బ్యపవసేత్ .

దర్మాదావపరాష్ట్రేఽముకగోత్రాణామముకశర్మణాం పితృపితౄణామహాప్రపితౄణామహానాం సపత్నీకానామ్ , అకగోత్రాణామముకశర్మణాం నూతామహానూతుఃపితౄణామహానూతుఃప్రపితౄణామహానాం సపత్నీకానాముభయవంశపితౄణాం దర్మాదిశ్రాద్ధం తిలతర్పణరూపేణ కరిష్యఇతిసజ్గుల్బ్య దేవధాదక్షిణాగ్రాదర్భాసంప్రీత్య పూర్వదర్భేషు “ ఆయాతపితరః ” ఇతిసపత్నీకాణాం పిత్రాదీనావాహ్య “ సకృదాచిన్నమ్ ” ఇతిదర్భానాసనార్థం దత్వా తిలైరభ్యర్చ్య “ ఉర్జంవహస్తీః ” ఇతితిలోదకముత్సృజ్య , పశ్చిమదర్భేషు “ ఆయాతమాతుఃపితరః ” ఇతిసపత్నీకాణామాతామహానావాహ్య పూర్వదాసనం దత్వాభ్యర్చ్య తిలోదకముత్సృజ్య , “ ఉదీరతామ్ - అజ్జరసః - ఆయన్తు ” ఇతి ప్రతిమస్త్రీమముకగోత్రాణామముకశర్మణఃపితౄణాం స్వధానమస్తర్పయామీతి త్రిస్త్రిస్తర్పయిత్వా “ ఉర్జంవహస్తీః - పితృభ్యస్స్వధాచిభ్యః - యేచేహపితరః ” ఇతిత్రిభిః పితౄణాం , “ మధువాతా - మధునక్తమ్ - మధుమా ” ఇతిత్రిభిఃప్రపితౄణామహాంశ్చ పూర్వవత్తర్పయిత్వా , అముకగోత్రాఽముక నామ్నిత్వాత్మాస్వధాన మస్తర్పయామీత్యాదిభిఃమాతృపితౄణాం ప్రపితౄణాం హీశ్చ మస్త్రీవర్జం త్రిస్తర్పయిత్వా , జ్ఞాతీజ్ఞాతిపత్నీశ్చ తర్పయిత్వా , పశ్చిమదర్భేషు పూర్వోక్తమస్త్రీత్వా తామహానామాతుఃపితౄణాం నూతుఃప్రపితౄణామహాంశ్చ పూర్వవత్తర్పయిత్వా , మాతామహీమాతుః పితౄణామహీమాతుఃప్రపితౄణామహీశ్చ మాత్రాదివస్త్రీవర్జంతర్పయిత్వా , పితౄణాం శ్యామాతృణాం శ్యామేచానేయ మత్తఉదకముర్జన్తి తాన్స్వధానమస్తర్పయామీతుభ్యయ దర్భేషు త్రిస్తర్పయిత్వా “ ఉర్జంవహస్తీః ” ఇత్యజ్ఞలినోదకం త్రిఃప్రదక్షిణకృత్య తృవ్యతేతి త్రిస్తర్పయిత్వా యోజనం జలంబధా దక్షిణాభిముఖస్తృప్యధ్వమితిత్రిరుక్త్వా “ నమోవపితరః ” ఇత్యాది “ వసిష్ఠాభూయానమ్ ” ఇత్యవై నోపస్థాయ “ యేషాం పితౄణానా

భాగ్ర తానబద్ధర్పచగోత్రిణః । తేత్పప్తిమఖిలాయాంతు మయాత్యక్తైఃకు
 వైష్టిలైః ॥ ” ఇతిదర్భాభననృత్రత్యక్త్వా ఉపవీత్యావమ్య “ యేకేచాష్ట
 తుగ్లెజాతాఅపుత్రాగోత్రజామృతాః । తేగృష్ణాన్తుమయాదత్తంవస్త్ర
 నిష్పీడనోదకమ్ ॥ ” ఇతిస్నానవస్త్రం చతుగుణీకృత్య నివీతీరేనిష్పీ
 డ్య తద్వస్త్రంవామప్రకౌష్ఠే నిక్షిప్తోపవీతీ ద్విరాచామెత్ । పత్రైకస్య త
 ర్పణస్య సప్తాష్టవా తిలాగ్రాహ్యః । పిత్రాదీనామాబ్ధికం ప్రత్యాబ్ధికంవా
 యానుద్దిశ్యకృతం తానుద్దిశ్య పరేద్యుస్తర్పయేత్ । దర్శనాద్ధే తస్మిన్నే
 వదినే శ్రాద్ధాత్పూర్వమేవ తర్పయేత్, తీర్థశ్రాద్ధే హిరణ్యశ్రాద్ధే చ శ్రాద్ధా
 త్పరమ్, మహాలయేపరేద్యుః .

బ్రహ్మమెథాదీనాం ప్రయోగో యథామతి సీతారామ ప్రైరితేన
 మయాకృతః, తస్మాదిదం ప్రయోగదర్పణం సమ్యగ్విశ్మయ అత్రానుక్తదురు
 క్తాదీన్ ధర్మశాస్త్రప్రవీణాస్సన్తస్సంశోధయన్తు, అనేన ప్రయోగదర్పణేన
 భగవాన్ప్రియతాం సీతారామః .

ఇతిప్రయోగదర్శణే సప్తదశఃఖండః.

శ్రీమన్నైమ్రవ కాశ్యప కులకలశ పయోరాశి

గా కానిశాకరాయమాణ వీరరాఘసూరివిరచి

తం ప్రయోగదర్పణం సమూర్ణమ్ .

